Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 58 (9804). ● 1990 йил 24 март ● шанба ● Баҳоси 3 тийин.

«Космос-2062» учирилди

1990 йил 22 март куни Совет Иттифоқида «Союз» учирувчи ракетаси ёрдамида Ернинг навбатдаги сунъий йўлдоши — «Космос-2062» учирилди.

(ТАСС).

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

СССР Президенти, СССР Президенти Кенгаши ва СССР Федерацияси Кенгашининг қароргоҳи тўғрисида

СССР Президенти, СССР Президенти Кенгаши ва СССР Федерацияси Кенгашининг қароргоҳи Москва шаҳрида, Кремлда бўлиши белгилаб қўйилсин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 21 март.

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг пленуми тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

1990 йил 23 март куни Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети XIX пленуми бўлиб ўтди. «КПСС Марказий Комитетининг 1990 йил февраль ва март Пленумлари якунлари ҳамда КПСС XXVIII съездига ва Ўзбекистон Компартияси XXII съездига тайёргарлик кўриш юзасидан республика партия ташкилотларининг вазифалари тўғрисида» Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. А. Каримов доклад қилди.

Пленум Ўзбекистон Компартияси XXII съездини чақириш муддати, унинг кун тартиби ва унга делегатлар сайлаш тартиби тўғрисидаги ҳамда ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессиясига Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартишлар тўғрисидаги таклифларни киритиш ҳақидаги масалаларни кўриб чиқди.

Доклад ва кун тартибидаги бошқа масалалар юзасидан музокараларда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. И. Иброҳимов, Тошкент область партия комитетининг биринчи секретари С. М. Мамарасулов, «Узсельстройиндустрия» трести Термиз бинокорлик конструкциялари комбинатининг кранчиси Е. М Мордвинова, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари Д. Д. Берков, В. И. Ленин номидаги Олмалиқ кон-металлургия комбинати мис эритиш заводининг электр монтёри С. Ҳ. Ҳайитматов, Қорақалпоғистон область партия комитетининг биринчи секретари С. Д. Ниетуллаев, ТошДУ кафедра мудири Л. П. Қаюмов, Бухоро область партия комитетининг биринчи секретари Д. С. Ёдгоров, пенсионер Ҳ. Ёқубжонова, «Қишлоқ ҳақиқати» — «Сельская правда» газетасининг муҳаррири А. Ғ. Мухторов, Ўзбекистон ССР Халқ назорати комитетининг раиси Б. Ф. Сатин, Самарқанд область партия комитетининг биринчи секретари П. М. Абдураҳмонов ўртоқлар сўзга чиқдилар.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессияси масалалари ҳақида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари А. С. Ефимов ахборот берди.

Муҳокама қилинган ҳамма масалалар юзасидан пленум тегишли қарорлар қабул қилди.

Пленумда Самарқанд область партия комитетининг собиқ биринчи секретари ўртоқ Н. Р. Ражабовнинг аризаси кўриб чиқилди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Бюроси ўзининг 1988 йил 19 октябрдаги ва 6 декабрдаги қарорларини асоссиз деб бекор қилганлигини эътиборга олиб, пленум Марказий Комитет XII пленумининг ўртоқ Н. Р. Ражабов хусусидаги 1988 йил 7 декабрь қарорини бекор қилди ва уни КПСС сафига, шунингдек, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг составига тиклади.

Шу билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг пленуми ўз ишини тугаллади.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

Литва ССР территориясида совет гражданлари ҳуқуқларини таъминлаш, ССР Иттифоқи суверенитетини муҳофаза этишга доир қўшимча тадбирлар тўғрисида

Литва ССР Олий Совети ва ҳукумати СССР халқ депутатлари навбатдан ташқари учинчи Съездининг 1990 йил 15 мартдаги қарорига зид равишда, совет гражданлари ҳуқуқларини ва ССР Иттифоқи суверенитетини бузадиган қонун ҳужжатларини қабул қилишни давом эттирмоқдалар. Шу муносабат билан **қарор қиламан:**

1. СССР Министрлар Совети, Литва ССР халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия ва фармойиш берувчи органлари, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари Литва ССР территориясида яшаётган ёки у ерда турган СССР гражданларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишга доир СССР Конституцияси ва СССР қонунлари талабларига риоя этилишини таъминласинлар.

2. СССР Давлат хавфсизлиги комитетининг чегара қўшинлари Литва ССР территорияси бўйлаб ўтадиган СССР Давлат чегараси қисмини муҳофаза этишни кучайтириш. СССР Давлат чегараси тўғрисидаги ССР Иттифоқи қонунларини бузадиган ғайри-қонуний хатти-ҳаракатларнинг пайини қирқиш юзасидан зарур чора тадбирлар кўрсин.

3. Литва ССР территориясида СССР Министрлар Советининг «Ов милтиқларини сотиб олиш, рўйхатдан ўтказиш ва сақлашнинг ягона тартибини белгилаш тўғрисида»ги 1975 йил 23 июль 646-сон қарорининг амал қилиши вақтинча тўхтатиб қўйилсин, айни вақтда шу даврда республикада ўт очувчи қуроллар сотилиши тақиқлансин.

Литва ССР территориясида яшовчи гражданлар етти кунлик муддатда ички ишлар органларига ўзларида бўлган барча ўт очувчи қуролларни вақтинча сақлаш учун топширсинлар. СССР Ички ишлар министрлиги гражданлар бундай қуролни топширишдан бош тортган тақдирда уни олиб қўйишни таъминласин. СССР Мудофаа министрлиги гражданлардан тортиб олинган қуролларни ички ишлар органларидан қабул қилиб олсин ва унинг сақланишини таъминласин.

4. СССР Ташқи ишлар министрлиги ва СССР Ички ишлар министрлиги чет эл гражданлари Литва ССРга келишига визалар ва рухсатномалар берилиши устидан назоратни кучайтирсинлар. СССР Ички ишлар министрлиги, ССР Иттифоқи Прокуратураси Литва ССР территориясида турган чет эл гражданларининг СССРда чет эл гражданлари бўлиши қоидаларини бузишининг пайини қирқиш, «СССРда чет эл гражданларининг ҳуқуқий ҳолати тўғрисида»ги СССР Қонунига мувофиқ уларни чиқариб юборишгача бўлган зарур чора тадбирларни кўрсинлар.

5. Мазкур Фармон имзоланган вақтдан бошлаб кучга киради.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 21 март.

КПСС Марказий Комитети 1990 йил февраль ва март Пленумларининг якунлари ҳамда КПСС XXVIII съездига ва Ўзбекистон Компартияси XXII съездига тайёргарлик кўриш юзасидан республика партия ташкилотларининг вазифалари тўғрисида

И. А. КАРИМОВ доклади

Ўртоқлар!

Партиямиз ва мамлакатимиз турмушида бениҳоя муҳим ўзгаришлар рўй бермоқда. КПСС Марказий Комитетининг шу йил февраль ва март ойларида бўлиб ўтган Пленумларида сиёсий система ислоҳотини янада ривожлантириш, партиянинг ўзини янгилашнинг долзарб муаммолари кўриб чиқилди. Мамлакатда давлат ҳокимиятининг Президент бошқаруви каби дунёда ҳамма эътироф қилган шакли барпо этилганлиги энг муҳим қадам бўлди. Партиямизнинг раҳбари М. С. Горбачев СССРнинг биринчи Президенти этиб сайланди.

КПСС Марказий Комитети Пленумларининг қарорлари, уларда принципиал сиёсий масалалар юзасидан бўлиб ўтган кенг кўламли мунозара партиянинг жамиятни, ўз турмуши ва фаолиятини ленинча халқчил қоидалар асосида тубдан янгилашга, кейинги вақтларда партия бўғинларининг қайта қуриш жараёнларидан орқада қола бошлаганини бартараф қилишга интилаётганидан далолат беради. Шу Пленумлар партиядаги аҳволни таҳлил этишга қатъият билан ёндашилганлиги, эгаллаб турган лавозимидан қатъи назар, ҳар бир коммунистга нисбатан талабчанлик қилинганлиги билан ажралиб турибди. КПСС Марказий Комитетининг февраль ва март Пленумлари туб сиёсий тадбирларни амалга оширишга асос солди. Бу тадбирлар Пленумларда қабул қилинган КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига ҳаракат дастури ва КПССнинг янги устави лойиҳаларида равшан баён этиб берилди.

Умуман бу ҳужжатлар партиянинг сиёсий назария ва сиёсий практиканинг сифат жиҳатдан янги поғонасига чиқиш муддаосини билдиради, унинг бундан буёнги турмуши ва фаолияти энг муҳим қоидаларини белгилайди. Айни вақтда улар съезд олди мунозараси учун, КПССни янгилаш йўллари тўғрисида коммунистлар билан бемалол ва рўй-рост гаплашиш учун яхши асос бўлиб хизмат қилади.

Партиянинг инсонпарвар, демократик социализм сари деган программавий иборасида ўз ифодасини топган социалистик принципларни ижодий қайта идрок этиш Ҳаракат дастурининг энг муҳим жиҳатидир. Яъни бизнинг олий мақсадимиз «умуман» социализм эмас, балки аввало инсонга хизмат қиладиган, унинг ҳуқуқлари ва шахсий қадр-қимматига, унинг хилма-хил манфаатларига хизмат қиладиган социализмдир. Бундай социализм принцип жиҳатдан ҳукмронлик-бюрократик системаси билан, шахсга сиғиниш ва турғунлик даврларидаги бузилишлар билан айнан бир нарса қилиб кўрсатилган жўн ва сохта тимсолдан фарқ қилади.

Бизнинг бу масаладаги сиёсий позицияларимиз ҳам ғоят аниқ бўлиши керак. Айниқса, митингбозлик эҳтирослари жазавасида муайян сиёсий кучлар социалистик ғоянинг ўзини инкор қилиш тўғрисидаги тезисни зўр бериб ўртага ташламоқдалар, уни инсон табиатига «мувофиқ келмайдиган» бир нарса деб, турмушдан ажралиб қолган назариётчиларнинг хаёлий режалари самараси деб эълон қилмоқдалар.

Биз бу гапларга қўшила олмаймиз. Марксизм-ленинизм асосчилари таърифлаб берган социалистик қадриятлар жамият ижтимоий-тарихий тараққиётининг қонуниятли натижаси бўлиб, унинг халқ тажрибасида ва соғлом ақл-идрокда, энг яхши турмуш ва ижтимоий адолат тўғрисидаги азалий орзуда чуқур илдизлари бор. Шу боисдан ҳам ҳар биримиз ҳар қандай мухолифлар билан баҳсларда социалистик олий мақсадлар ва қоидаларни ҳимоя қилишга тайёр бўлишимиз керак. Аммо бу олий мақсад ва қоидалар бузилишлардан покланган, янги мазмун билан тўлдирилган, ленинча қиёфаси қайтадан тикланган мақсад ва қоидалар бўлиши лозим.

Бу — принципиал жиҳат. Айниқса, бизнинг кўпгина мухолифларимиз, масалан, «Демократик ҳаракат дастури» деб аталган дастурнинг раҳбарларидан бири Ю. Афанасьев ҳокимият учун шиддатли курашда марксизм-ленинизмни ағдариб ташлашни ўз байроғи қилиб олганлиги учун ҳам шу гапни таъкидлаб ўтмоқ керак.

КПСС Марказий Комитети Ҳаракат дастурининг партия иқтисодий ва ижтимоий сиёсати мазмунини ҳамда йўналишини белгилаб берадиган бўлимлари чуқур ва батафсил идрок этиб олиниши лозим. Буйруқбозлик системасининг, мулкчиликка ва бозор муносабатларига ибтидоий қарашнинг иқтисодиётга ҳалокатли таъсир ўтказганлигига Ўзбекистондаги социалистик қурилиш мисолида ишонч ҳосил қилиш мумкин.

(Давоми иккинчи бетда).

Литва ССР Олий Советининг Раиси В. В. Ландсбергисга

Литва ССРдан келаётган ахборот республика территориясида чегара қўшинлари ва қисман ички ишлар органлари фаолиятининг ўрнини босишга қаратилган ўлкани ҳимоя қилиш ташкилоти, деб аталган ташкилотга кўнгиллилар ёзилаётганлигидан далолат бермоқда.

Ана шу ва шунга ўхшаш ташкилотларни тузишга қаратилган барча ҳаракатларни тўхтатиш учун зудлик билан чоралар кўришни таклиф этаман. Таклифнинг ижроси тўғрисида икки кун мобайнида хабар қилишингизни сўрайман.

Сизнинг эътиборингизни яна шунга ҳам қаратаманки, Литва ССР Олий Совети кун тартибига киритилган «Давлатга қарши даъватлар учун жиноий жавобгарлик тўғрисида»ги қонун лойиҳасининг қабул қилиниши ғайриқонуний бўлади, чунки давлатга қарши жиноят учун жавобгарликни белгилаш фақат ССР Иттифоқининг ҳуқуқ доирасига киради.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

ҚЎШ БАЙРАМ

ҲАР гал Янгийўлдаги бу колхозда бўлиб, бойлик яратаётган фидойи кишилар билан учрашиб, уларнинг ишлари билан танишганимда ниҳоятда таъсирланиб, завқланиб қайтаман. Бир вақтлари кичик-кичик хўжаликларнинг бирлашишидан ташкил топган ва кейинчалик «Коммунизм» номи билан аталаётган бу колхознинг донғи бутун республикага машҳурдир.

Хўжаликка узоқ йиллардан буён колхоз ишлаб чиқаришининг ташкилотчиси, меҳнат ветерани, устоз пахтакор, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Маҳмуд Исматов етакчилик қилиб келмоқда.

Янгиликка мойиллик ва ўчлик Маҳмуд акага хос фазилатдир. Бу хўжалик фаолиятида ҳам сезиларли из қолдирмоқда.

Ибратли ташаббуслар, кўпгина ватанпарварлик ҳаракатлари шу колхозда туп қўйиб палак ёзаётир.

Хўжалик далаларини янгиликларнинг ўзига хос лабораторияси дейиш мумкин. Атоқли селекционер, марҳум Содиқ Мираҳмедов ўзининг «Тошкент» номли пахтасини биринчи бор шу колхоз далаларида синовдан ўтказди. Бу нав шу ерда такомилига етиб ҳаётга йўлланма олди. Вилтга чидамли бу навнинг республикамиз хўжаликларида кенг оммалашуви катта-катта иқтисодий фойда келтирганлиги бугунги кунда ҳаммага маълумдир. Олим билан бир суҳбат сира ёдимдан чиқмайди.

— Яхшиям бахтимга Маҳмуд акага ўхшаганлар бор экан. Акс ҳолда...

Чиндан ҳам колхоз мутахассислари, деҳқонлари илм-фан аҳллари билан мулоқотда, ҳамкорликда меҳнат қилиб, кейинги йилларда қишлоқ хўжалигини юксалтиришда катта ютуқларга эришдилар. Экинлар ҳосилдорлиги кўпайди, чорва маҳсулдорлиги ортди. Хўжаликнинг иқтисоди мустаҳкамланди. Қишлоқ ободонлашди. Турмуш фаровонлашди.

Куни кеча бу колхоз ўзининг 60 йиллик юбилейини нишонлади. Бу байрам Наврўз тантаналарига уланиб кетди. Қўш байрамни нишонлаган деҳқонлар, чорвадорлар, сабзавоткорлар янги куч, янги ғайрат билан дала ишларини бошлаб юбордилар. Улар бу йил ҳам экинлардан мўл ҳосил етиштириш, эл дастурхонига кўплаб мева-чева, гўшт, сут ва бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари тортиқ қилишга аҳд қилдилар.

Н. ИСАЕВ.

● СУРАТДА: қўш байрам тантаналаридан лавҳалар.

Суратчи Р. ГАЛИЕВ.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессияси бугун, 24 март соат 12 да Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Мажлислар залида очилади.

Халқ депутатларини рўйхатга олиш эрталаб соат 10 дан бошланади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ГУРУҲЛАРИ ВАКИЛЛАРИНИНГ КЕНГАШИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари гуруҳлари вакилларининг кенгаши бугун эрталаб соат 9 да Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Мажлислар залида ўтказилади.

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ВИЛОЯТ ШЎРОСИ ҲАЙЪАТИДА

ХАЛҚ депутатлари вилоят Шўроси раиси ўртоқ С. М. Мамарасулов раислигида халқ депутатлари вилоят Шўроси Ҳайъатининг биринчи мажлиси бўлиб ўтди.

Ҳайъат ўртоқ Абдулхай Мансурович Мансуровни ишлар бошқарувчиси қилиб тасдиқлади.

Ҳайъат мажлисида Сайфиддин Шамсиддинович Исломов ташкилий-шўро ишлари бўлими мудири, Анатолий Васильевич Браилов Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмаси ва мукофотлар бўлими мудири, Григорий Иванович Айрапетянц ташкилий-шўро ишлари бўлими мудирининг ўринбосари қилиб тасдиқландилар.

Шунингдек Ҳайъат идорасининг бошқа масъул ходимлари ҳам тасдиқландилар.

Халқ депутатлари вилоят Шўросининг иш тартибини ишлаб чиқувчи ишчи группаси тузилди.

Мажлисда шунингдек, халқ депутатлари вилоят Шўроси Ҳайъати фаолияти билан боғлиқ бошқа масалалар ҳам кўрилди.

* * *

Вилоят Шўроси депутатлари ва вилоят меҳнаткашлари диққатига:

халқ депутатлари Тошкент вилоят Шўроси Ҳайъати Тошкент вилоят партия комитети биносининг (Ўзбекистон катта кўчаси 9-уй) 3-қаватида жойлашган.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми республика паррандачилик саноатини ривожлантиришдаги, малакали мутахассислар тайёрлашдаги хизматлари ва ижтимоий ҳаётда фаол иштирок этганлиги учун ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими Ўзбекистон чорвачилик илмий-тадқиқот институти «Племэлит» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директорининг илмий ишлар бўйича ўринбосари ўртоқ Сайфутдин Ғуломович **Азимовга** «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалик ходими» фахрий унвони берди.

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми пахтачиликда кўп йил ҳалол меҳнат қилганлиги, пахтани парвариш қилишда илғор технологияни жорий этиш ҳисобига ундан юқори ҳосил олганлиги учун Коммунистик районидаги Свердлов номли колхознинг 2-пахтачилик бригадаси бошлиғи ўртоқ Вячеслав Тимофеевич **Кимга** «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган пахтакор» фахрий унвони берди.

И. А. КАРИМОВ доклади

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Мамлакатни саноатлаштиришнинг дастлабки босқичида қатъий марказлаштириш, ҳукмронлик, буйруқ бериш, мулкни умумлаштириш халқ хўжалигининг янги тармоқларини вужудга келтиришга кўмаклашган бўлса, кейинчалик бу усуллар фан-техника тараққиёти йўлидаги тўсиққа айланиб қолди, номутаносибликни келтириб чиқарди, бу иллат ҳаддан ташқари кучайиб кетди. Иқтисодиётнинг хом ашё етиштиришга қаратилганлиги, пахта монополияси, одамлар ишлаб чиқариш воситаларидан ва ўз меҳнатининг натижаларидан четлаштириб қўйилганлиги республикани ривожлантириш, халқ фаровонлигини ошириш йўлидаги асосий тўғаноқлардир. Республика Компартияси Марказий Комитети бундай вазиятни ўзгартириш чораларини кўрмоқда, сайловолди Ҳаракат дастурида шу гапни айтдик. Бу соҳада инвестиция сиёсатини, ишлаб чиқариш структураси ва маданиятини ўзгартириш, халқ хўжалигини ривожлантиришдаги устун соҳаларни оқилона белгилаш, иқтисодиётни аҳоли эҳтиёжлари сари буриб юбориш, ишлаб чиқаришни бошқаришда ва маънавий соҳада мустақилликни мустаҳкамлаш учун кўп иш қилинмоқда.

Бироқ ижобий силжишлар ҳаддан ташқари суст бормоқда ва ҳозирча амалий натижалар бермаяпти. Бунинг устига молия-хўжалик механизмининг мувозанати умуман бузилганлиги оқибатида айрим тармоқларда ривожланиш суръатлари пасаймоқда, аҳолини иш билан таъминлашдаги кескинлик давом этмоқда. Ижтимоий меҳнат унумдорлиги пасайди, янги пул чиқариш ва иш ҳақининг илдам ўсишидан иборат салбий тенденция давом этмоқда. Аввало ижтимоий соҳадаги ва ишлаб чиқариш тармоқларининг ҳам, аҳолининг ҳам даромадларини кўпайтириш соҳасидаги кўпгина масалалар ҳал этилмаяпти. Нарх-навонинг кўтарилиши, пулнинг қадрсизланиши тўхтатилгани йўқ. Деҳқончилик соҳасини ривожлантиришда муҳим силжишларга эришилмади.

Бу соҳада биз қандайдир алоҳида ҳолатда эмасмиз. Бу ҳодисалар бутун мамлакатнинг иқтисодиётига ҳам бирон-бир тарзда хосдир.

КПСС Марказий Комитетининг Ҳаракат дастури бу таҳликали вазиятдан қутилиш йўлини таклиф қилмоқда, мамлакатда планли бозор иқтисодиётини барпо этиш йўллари ва усулларини белгилаб бермоқда. Хўжалик юритишнинг кўпдан-кўп шаклларини тан олиш, ишлаб чиқариш муносабатларини ва мулкчилик муносабатларини чуқур қайта қуриш принципиал жиҳатдан янги ва муҳим ҳодисадир.

Ижара ҳақидаги, мулкчилик тўғрисидаги қонунлар, ердан фойдаланиш ҳақидаги қонун асослари қабул этилди. Бу қонунларга иқтисодиётдаги туб ўзгаришнинг ҳуқуқий пойдевори деб алоҳида аҳамият берилаётганлиги асослидир. Бу қонунлар турли шароитларда, турли минтақаларда, республикаларнинг бошланғич тараққиёти турлича даражасида қандай амал қилиши эса — бошқа масала. Бу соҳада сиз билан биз ана шу қонунларни эътибор билан синчиклаб билиб олишимиз ва уларга нисбатан ўз муносабатимизни белгилашимиз, республиканинг ўзига хос хусусиятларини эътиборга олиб, уларни қўлланиш миқёслари ва шакллари ҳақида ўйлаб кўришимиз керак.

Дарҳақиқат, бизнинг республикамизда ер ва мулкчилик тўғрисидаги қонунларни ўйламай-нетмай, шошқалоқлик билан жорий этаверса бўладими? Зеро республикамиздаги суғорма ерлар ва воҳалар чекланган, энг муҳими эса сув ресурслари етишмай турган бир шароитда қадим замонлардан буён ер ва сувга эгалик қилишнинг коллектив, жамоа шакллари мавжуд бўлиб келган. Бу эса ижтимоий ларзалардан, биродаркушлик можароларидан, хунрезликдан сақловчи кафолат бўлиб хизмат қилган.

Республика шароитида хусусий мулкчилик эҳтиросларини кучайиши мумкинлигини назарда тутмай туриб, янги қонунларни изоҳсиз жорий этаверса бўладими? Ҳозирнинг ўзидаёқ бизда, жумладан, Фарғона, Самарқанд, Бухоро областларида ер ва сувни деб ўнлаб низолар чиқиб турибдику, ахир. Турли норасмий ҳаракатлардаги сафсатабозларнинг қутқуси билан, маҳаллий ҳокимият органларининг ажабтовур лоқайдлиги ва ночорлиги шароитида юзлаб кишилар Марказий Комитетга келиб, кўпинча қўшниларнинг манфаатлари ҳисобига ўз масалаларини ҳал этиб беришни талаб қилмоқдалар. Башарти, биз ўз хусусиятимизни эътиборга олмай, янги қонунларнинг норматив қоидаларини ўз воқелигимизга кўчирадиган бўлсак, унда нима бўлади?

Биз КПСС Марказий Комитети Ҳаракат дастурининг программавий иқтисодий тезисларини республикамизда қандай қилиб рўёбга чиқариш ҳақида ҳаммамиз биргаликда обдон ўйлаб кўришимиз керак. Биз янги томорқалар ажратиб бериш ва шунга муҳтож бўлган барча қишлоқ оилаларининг томорқаларини кенгайтириш ҳақида қарор қабул этиб, чамаси, жумбоқнинг ечимини топгандек бўлдик. Бугунги кунгача 1,5 миллиондан ортиқ оила қўшимча ер олди. Бунга 150 минг гектардан кўпроқ суғорма ер ажратилди.

Афсуски, республикамизнинг ҳамма областлари, районларидаги ва хўжаликларидаги раҳбарлар ҳам ҳозир республика аҳолиси, айниқса қишлоқ аҳолиси тушиб қолган қийин аҳволдан чиқиб олишнинг юқорида кўрсатилган қарор туфайли келиб чиқадиган барча ижобий натижаларини яхши англаб олдилар, деб бўлмайди. Қишлоқ аҳолисига томорқа бериш масаласи пировардида етказилиши кераклигини биз неча марталаб таъкидладик.

Шу билан бирга одамларнинг турмуш таъминотини яхшилаш муаммосини ҳал этишнинг бошқа йўлларини ҳам топиш зарур. Бу йўлларнинг кўпи Ўзбекистон Компартиясининг сайловолди Ҳаракат дастурида белгиланган. Аммо бу ишни бир дақиқа ҳам тўхтатмай, Ўзбекистон Компартиясининг XXII съездига қўшимча таклифларни ишлаб чиқиш керак.

Лойиҳада партиянинг ижтимоий сиёсати, ҳамма эътироф қилган инсон ҳуқуқлари кафолатлари билан бир қаторда касбини ўзгартиришга мажбур бўлган ёки ишсиз қолган кишиларнинг иш билан таъминланишини кўпайтириш ва моддий аҳволини яхшилаш каби кафолатлар ҳам баён этилган қоидаларни республика меҳнаткашлари маъқулламоқдалар. Сўнгги қоида биз учун айниқса долзарб масаладир. Республиканинг меҳнат ресурслари ёнига ҳар йили 240 минг киши қўшилмоқда. Меҳнатга лаёқатли бўлган 10 миллион аҳолининг ўндан бир қисми иш жойлари йўқлиги сабабли ижтимоий-фойдали меҳнатда қатнашмаяпти.

Шу сабабли аҳолини иш билан таъминлаб ва ҳақиқатан ишсиз қолган кишиларга моддий мадад бериб турадиган умумиттифоқ механизмини вужудга келтиришга интилиш зарур. Айни вақтда, албатта, ўзимиз ҳам бу муаммоларни тузукроқ ҳал этишимиз лозим. Жойларда шундай ечимлар ҳозирнинг ўзидаёқ топилмоқда. Келинглар, ўйлаб кўрайлик, партия ташкилотлари, меҳнат коллективларида маслаҳатлашайлик, ўз ижтимоий дастурларимизда бу соҳада нималарни қўшимча равишда таклиф қила олишимизни чамалаб кўрайлик.

Ушбу Пленум давомида ва республика Компартиясининг бўлғуси съездида биз Ҳаракат дастурида халқнинг ўзини ўзи социалистик бошқариши тўғрисида, федерациянинг тақдири ҳақида, Советларнинг тўла ҳокимиятини таъминлаш ҳақида айтилган фикрлар хусусида бир тўхтамга келишимиз керак.

Партиянинг сиёсати ҳокимиятнинг бирдан-бир соҳиби бўлмиш халқнинг суверен ҳокимиятини тан олишга асосланганлиги биз учун принципиал муҳимдир. КПСС Марказий Комитетининг Ҳаракат дастурида шундай деб ёзиб қўйилган. Президентликнинг жорий этилиши Совет ҳокимиятининг мана шу бош принципига зид келмайди. Аксинча, партия ва давлатнинг вазифалари фарқлаб қўйилиши муносабати билан Совет ҳокимияти сифат жиҳатдан янги поғонага кўтарилиши, сифат жиҳатдан янги аҳамият касб этиши лозим.

Сиёсий ислоҳотнинг иккинчи босқичини турмушга татбиқ этиш вазифаси ҳам шу билан боғлиқ. Сиёсий системанинг янгиланиши Компартия учун қулай шароитда ривожланиб бормоқда, энди демократик сайлов якунлари юзасидан вужудга келган Ўзбекистон ССР халқ депутатлари бутун гуруҳининг 90 фоиздан кўпроғини партиямиз вакиллари ташкил этади. Бу эса бизнинг сиёсатимиз, иқтисодиёт, ижтимоий ва маънавий турмушни янгилашнинг коммунистлар белгилаган дастури тегишли қонун ҳужжатларида ва ҳукуматнинг қарорларида рўёбга чиқиши учун яхши шароит яратади.

Бироқ Совет ҳокимиятининг республика ва маҳаллий органларида қатнашувчи ҳар бир коммунист халқ томонидан унга берилган ва ўзи овозга қўйилишга розилик бериш орқали ихтиёрий равишда зиммасига олган ваколатлар учун юксак масъулиятни яхши англаб олган, ҳокимият органларида халқнинг иродасини ифодалаган, қаттиқ туриб ҳимоя қилган тақдирдагина бунга эришиш мумкин. Янги сайланган республика Олий Советининг биринчи сессияси эртага очилади. Унинг иши дастлабки кунларданоқ амалий, ижобий тус олиши учун биз ҳамма ишни қилишимиз керак. Одамларнинг сайловдан кўзлаган ва овоз бераётганларида ўйлаган ниятлари ҳамда фикрларини бирлаштириш, бир жойга жамлаш уларни конкрет вазифалар ечимида мужассамлаштириш — бизнинг бевосита бурчимиздир.

КПСС Марказий Комитетининг Ҳаракат дастурида баён этилган сиёсий программавий қоидаларни рўёбга чиқариш учун партиянинг ўзини чуқур қайта қуриш ва янгилаш энг зарур шартдир. Партия ва давлат органларининг вазифаларини фарқлаб қўйиш, партиянинг барча жараёнларни бевосита бошқарувчи ўзак сифатида давлат системасидан изчиллик билан чиқиши хусусида КПССнинг XIX Бутуниттифоқ конференциясида таърифлаб берилган қоида бу ишнинг энг муҳим таркибий қисмидир. КПССнинг ташаббуси билан халқ депутатлари Съезди СССР Конституциясининг 6, 7, 51-моддаларига ўзгартишлар киритганлиги энди партия ишлайдиган вазиятни тубдан ўзгартиради.

Мана шундай шароитда баъзилар саросимага тушиб, партиянинг янги роли ва янги аҳамиятини тушунмаяптилар. Баъзи партия комитетлари ва уларнинг секретарлари қўлни ювиб, қўлтиққа урдилар, ижтимоий ва иқтисодий вазифаларни ҳал этиш билан тузукроқ шуғулланмай қўйдилар. Ҳозир бунга, айниқса, йўл қўйиб бўлмайди.

Партиянинг давлатга ҳукмронлик қилиш ваколатларидан воз кечганлиги, унинг ташаббуси билан Конституциянинг тегишли қоидалари ўзгартирилганлиги партия ўзининг раҳнамолик ролини бериб қўйишини асло билдирмайди. Аксинча, гап партияни ўзининг илк вазифасини бажаришга қайтариш ҳақида — жамиятнинг пешқадам сиёсий кучи бўлиши, истиқболдаги тараққиёт йўлини ишлаб чиқиб, халққа таклиф этиши, шу йўлни давлат ва жамоат ташкилотларида қатнашаётган коммунистлар орқали рўёбга чиқаришга интилиши ҳақида бормоқда.

Модомики, республикага татбиқан гапирадиган бўлсак, сайлов якунларини эътиборга олганда, Ўзбекистон Компартияси ижтимоий тараққиётнинг, миллатлараро муносабатларнинг ҳолати учун, иқтисодиётдаги ишларнинг аҳволи учун, гражданларнинг хавфсизлиги, уларнинг ҳуқуқлари ва эркинликлари таъминланиши учун халқ олдида тўла-тўкис жавобгар бўлган ҳукмрон партиянинг ўзидир. Буни ҳар бир партия комитети, область, шаҳар, район партия комитетининг ҳар бир секретари назарда тутиши керак.

СССР Конституциясининг КПССнинг жамиятдаги мавқеини белгилайдиган моддалари ўзгартирилганлиги республика Асосий Қонунининг тегишли моддалари ўз-ўзидан ўзгаришини билдирмайди, албата. Аммо биз эски қоидани ҳам сақлаб қола олмаймиз. Шу муносабат билан биз, чамаси, эртага очиладиган сессиядаёқ Ўзбекистон ССР Конституциясининг партияга тааллуқли моддасини қайта кўриб чиқиш тўғрисида қонун лойиҳаси таклиф этишимиз зарур бўлади. Бу ўринда гап Ўзбекистон ССР Конституциясининг 6, 7 ва 49-моддалари ҳақида бормоқда. Бу лойиҳада Компартия, бошқа сиёсий ва жамоат ташкилотлари учун ижтимоий-сиёсий турмушда қатнашиш, ўз программавий мақсадларини рўёбга чиқариш йўлида курашиш учун тенг имкониятларни таъминлайдиган қоидаларни таърифлаб бериш таклиф этилади.

Айни вақтда биз бу ўзгартишлардан кейин жамоат ташкилотлари ва ҳаракатлари сиёсат билан янада кўпроқ шуғулланадиган бўлишларига ҳам тайёр туришимиз лозим. Улардан бир қанчаси, чамаси, ўзларининг сиёсий партиялар тарзида расмийлаштирилишига интиладилар. Бу жараён стихияли тарзда ривожланмаслиги, балки ҳар қандай ҳуқуқий давлатда одат бўлганидек, тегишли ҳуқуқий доираларда ривожланиши лозим. Шу сабабли, афтидан, яқин вақтлардаёқ сиёсий партиялар, ҳаракатлар ва жамоат ташкилотлари тўғрисида қонун ҳамда бошқа норматив ҳужжатларни ишлаб чиқиб, қабул этиш керак бўлади. Бу масалаларда ҳам қонун лойиҳалари таклиф этиш ташаббусини республика Компартияси ўз зиммасига олиши тўғри бўлади, деб ўйлайман.

Ҳаракат дастури лойиҳасидаги партиянинг мавқеи ва ўрни тўғрисидаги масалага принципиал ёндашувлар унинг ташкилий тузилишини, вазифаларини тубдан янгилашни, ички партиявий турмуш барча соҳаларини демократиялашни ҳам талаб қилади. Шунга биноан КПССнинг янги Устави лойиҳаси тайёрланиб, у Марказий Комитет март Пленумининг қарорига биноан ялпи муҳокама учун матбуотда эълон қилинади. Устав нормаларига таклиф этилаётган ўзгартишларнинг асосий маъноси коммунистни партия турмушининг марказига қўйишдан, партиялилар оммасининг сиёсатни ишлаб чиқиш ва рўёбга чиқаришда, партиянинг раҳбар органларини тузишда ва уларнинг фаолиятини назорат қилишда бевосита амалий қатнашувини таъминлашдан иборат.

Айни вақтда лойиҳанинг айрим қоидаларига аниқлик, ибораларда кўпроқ пухталик талаб қилиниши мумкин.

Масалан, демократик централизм қоидаси тўғрисидаги масалани олиб кўрайлик. Кейинги вақтларда партияни танқид қилувчилар, шу жумладан демократик ҳаракат дастури позициясида турган баъзи КПСС аъзолари бу қоидани Уставдан чиқариб ташлаш ва уни «демократик бирлик», «якдиллик» тўғрисидаги қоида билан алмаштириш ва шу каби тезисларни зўр бериб илгари сураётганликлари сир эмас. Озчиликнинг кўпчиликка бўйсуниши тўғрисидаги қоидага айниқса қаттиқ ҳужум қилинмоқда. Ҳатто озчиликка кўпчилик қабул этган қарорларни бажармаслик, мустақил фракцияларга бирлашиш ҳуқуқини бериш ҳам талаб қилинмоқда. Мана шундай шароитда бу қоиданинг таърифи саёзлиги ва унинг Устав лойиҳасида таклиф этилган нормалари бизни қаноатлантира оладими?

Ўзбекистон Компартияси комиссиялари кўпгина аъзоларининг бу хусусдаги фикрларини биз ўрганиб чиқдик, улар ўз мулоҳазаларида мазкур принципнинг демократик имкониятларидан ҳали тўла-тўкис фойдаланишгани йўқ, уни партия турмушининг норматив асосларидан чиқариб ташлаш эса партиянинг ташкилий бирлигини бўшаштириб юборган бўлур эди, деб ҳисобламоқдалар. Ҳар ҳолда «демократик централизм» хусусидаги дудмал декларациялар билан чекланиб қолмасдан, биз шу тушунчага киритаётган маънони Уставда аниқ белгилаб қўйиш тўғри бўлур эди, деб ҳисоблаймиз.

Республика партия ташкилотларида ҳозирнинг ўзидаёқ бу хусусда муайян нуқтаи назар таркиб топмоқда. Хусусан, коммунистлар партия ҳар бир аъзосининг партия анжуманлари делегатларини ва партия раҳбар органлари аъзоларини сайлашда иштирок этиш ҳуқуқини, шунингдек бошланғич ташкилотларгача партия ташкилотларининг ана шу органларнинг исталган аъзосини чақириб олишни талаб қилиш ҳуқуқини таъминлаш тўғрисидаги КПСС Марказий Комитетининг таклифини маъқуллаб кутиб олдилар. Кўпчилик қабул қилган қарорни мажбурий бажариш шарти билан озчиликнинг ўз позициясини асосли ҳимоя қилиш ҳуқуқини таъминлаш масаласига оид таклифлар ҳам қўллаб-қувватланади.

Айни пайтда Марказий Комитетнинг кўпгина аъзолари турли даражалардаги партиявий структуранинг баҳамжиҳат ҳаракат қилиши, юқори партия органларининг қуйи органларга ҳисоб бериб туриш тартиби принциплари Уставда янада аниқравшан белгилаб берилиши зарур, деб ҳисобламоқдалар. Ошкоралик принципи шунчаки баён этиб қолинмасдан, балки ҳар бир коммунистнинг партиянинг барча ишларидан хабардор бўлишини таъминлайдиган конкрет нормалар билан мустаҳкамланиши зарур.

Кейинги вақтда иттифоқдош республикалар Компартиялари ва маҳаллий партия ташкилотларининг муста қиллиги масалалари катта аҳамият касб этди. Лойиҳага асос қилиб олинган нормалар иттифоқдош республикалар компартияларининг янги мақомини мустаҳкамлайди ҳамда КПСС программаси ва устави доирасида уларга реал мустақилликни таъминлаб, ўзларининг программавий ва норматив ҳужжатларини ишлаб чиқиш ҳамда улар асосида ташкилий, кадрлар, нашриёт, молиявий масалаларни ҳал этиш, ўз республикалари тараққиётининг турли соҳаларида сиёсий йўлни ўтказиш ҳуқуқини беради.

Устав лойиҳасида КПСС Марказий Комитети Президиуми ва комиссияларининг иттифоқдош республикалар компартияларига тааллуқли принципиал қарорлари уларнинг мухтор вакиллари иштирокида кўриб чиқилиши, қабул қилинган қарорга қўшилмаган иттифоқдош республика Компартияси Марказий Комитети, низоли масалаларни муҳокама қилиш учун КПСС Марказий Комитетининг Пленумини чақиришни талаб қилишга ҳақли эканлиги ҳам кўзда тутилган.

Бироқ, афтидан, съездимизга ана шу позицияларга оид конкрет таклифларни ҳам ишлаб чиқиш зарур. Масалан, Ўзбекистон Компартияси КПССнинг раҳбар органларида бошқа иттифоқдош республикалар Компартиялари билан тенг ҳуқуқли асосда иш кўриши учун унинг ана шу органлардаги ваколати қандай бўлиши керак? Лойиҳага биноан Компартия КПСС Марказий органларига ўз вакилларини ўз раҳбар органларининг бевосита қарорларига кўра делегат қилмай, балки уларни номзод қилиб кўрсатишга ҳақли эканлиги бизни қониқтирадими? Ниҳоят, биз ўз программавий ва норматив ҳужжатларимизни съездимизда муҳокама қилиш учун тақдим этамизми? Келинглар, ушбу ва бошқа масалаларни аниқлаб олайлик, уларни республика коммунистлари билан биргаликда муҳокама қилайлик.

Шу тариқа, съездолди мунозараси учун асосий масалалар ҳозирдаёқ аниқлаб олинди. Марказий Комитет аъзолари бугун пленумда ана шу масалаларни кўриб чиқиб, партияни ва унинг бевосита жойлардаги сиёсатни янгилашнинг ана шу ва бошқа кўпгина муаммоларини муҳокама қилиш ташкилотчиларига айлансалар тўғри бўлур эди, деб ўйлайман. Область, шаҳар, район партия комитетлари ҳам бу ишда энг кўп даражада ташаббус ва ижодкорлик кўрсатишлари, ҳар бир бошланғич партия ташкилотини умумпартиявий мунозаранинг марказига айлантиришлари зарур. Бунда партия мунозара клубларини ташкил этиш, область, шаҳар ва район газеталарида мунозара саҳифаларини очиш, социологик тадқиқотлар ўтказиш, жамоатчилик фикрини сўраб билишдан кенг фойдаланиш лозим. Бунда асосий вазифа — ҳар бир коммунистни партия тақдири ва уни янгилаш йўллари ҳақидаги ошкора ҳамда манфаатдорлик билан ўтказиладиган мунозарага жалб этишдан иборат. Барча фикр-мулоҳазаларни, жумладан, партиясиз ўртоқларнинг фикр-мулоҳазаларини энг кўп даражада ҳисобга олиш, улар асосида аниқ сиёсий позицияни ишлаб чиқиш керак. Мунозара якунлари район, шаҳар ва область конференцияларида чиқарилади, Ўзбекистон Компартиясининг XXII съездида эса мунозарага узил-кесил якун ясалади.

КПСС Марказий Комитети партияда ва жамиятда рўй бераётган жараёнларни англаганлиги, ижтимоий-сиёсий вазиятни ва партиянинг ўзидаги танг ҳолатларни реал ҳисобга олганлиги натижасида партиянинг Ҳаракат дастури ва Устави лойиҳаларини ишлаб чиқди ва умумхалқ муҳокамасига қўйди. Марказий Комитет март Пленумининг навбатдаги XXVIII съездни чақириш муддатини яқинлаштириш тўғрисидаги қарори ҳам айни шунинг натижасидир.

Агар республикадаги вазиятга ана шу позициялардан баҳо берадиган бўлсак, биздаги вазият ҳам ижтимоий ва миллатлараро кескинлик кучайганлигини, жамоатчилик кучларининг ажралишини, кўпгина партия комитетлари ва ташкилотлари саросимага тушиб қолганлигини ва ошкора айтадиган бўлсак, уларнинг обрўйи пасайганлигини кўрсатиб турибди. Айни пайтда, бир қатор регионларда буларнинг ҳаммаси ғоят ўткир тарзда намоён бўлмоқда. Шу муносабат билан Ўзбекистон Компартиясининг XXII съездини ўтказиш муддатини ҳам тезлаштириш зарурати сезилмоқда. Марказий Комитет Бюроси съездни шу йил 7 июнда чақиришни таклиф этади.

Бугунги кунда съездимиз олдида қандай вазифалар турганлигини яна бир бор пухта ўйлаб кўриш ва шуни ҳисобга олиб, съезд кун тартибини аниқлаб олиш зарур. Марказий Комитет комиссияларининг кўпгина аъзолари аввалги йилларда одат бўлиб қолган Марказий Комитетнинг ҳисобот докладидан воз кечиш фикрини билдирмоқдалар ҳамда қайта қуришнинг асосий якунлари ва йўналишлари, Ўзбекистон ССРнинг суверенитети ва иқтисодий мустақиллигини таъминлаш вазифалари, мамлакатнинг ҳамда республиканинг янги сиёсий системасида Ўзбекистон Компартиясининг ўрни ва роли тўғрисидаги докладни съезд муҳокамасига қўйишни таклиф этмоқдалар.

Шу билан бир вақтда Марказий Комитет комиссиялари ишининг асосий йўналишларига оид ҳисобот тарзидаги қўшимча докладларни съездда тинглаш таклиф этилади. Мана шу барча таклифлар, сўзсиз, эътиборга лойиқдир. Бугун биз бу таклифларни кўриб чиқишимиз, улардан энг мақбулини қабул қилишимиз даркор.

Агар, ушбу таклифлар қабул қилинадиган бўлса, съезднинг кун тартиби улар ҳисобга олинган ҳолда қуйидагича бўлиши мумкин:

1. Қайта қуришнинг бориши ва асосий йўналишлари, Ўзбекистон ССРнинг суверенитетини ва иқтисодий мустақиллигини таъминлаш вазифалари, мамлакат ҳамда республиканинг янги сиёсий системасида Ўзбекистон Компартиясининг ўрни ва мавқеи тўғрисида.

2. Ўзбекистон Компартияси тафтиш комиссиясининг ҳисоботи.

3. КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига «Инсонпарвар, демократик социализм сари» Ҳаракат дастури лойиҳаси тўғрисида.

4. КПСС Устави лойиҳаси ҳақида.

5. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетини; Ўзбекистон Компартияси назорат-тафтиш комиссиясини сайлаш.

6. КПСС марказий органлари таркибига Ўзбекистон Компартиясидан номзодлар тўғрисида.

Бошқача вариантлар ҳам бўлиши мумкин. Келинглар, уларни муҳокама қилайлик. Жойларда ҳам тегишли партия конференцияларининг кун тартибига зарур ўзгартишлар киритиш тўғри бўлади, деб ўйлайман.

Биз кун тартибига биноан Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди муҳокамасига қўйиладиган сиёсий ҳужжатларни тайёрлаш билан боғлиқ жуда кўплаб вазифаларни ҳал этишимиз керак. Энг аввало биз ана шу ҳужжатларнинг моҳиятини аниқлаб олишимиз зарур Марказий Комитет Бюроси бир қанча партия комитетларида олдиндан муҳокама қилинган ва асосан маъқулланган энг муҳим масалаларга муайян ёндашувларни ишлаб чиқди. Бу масалалар асосан қуйидагилардан иборат.

Биз Марказий Комитетнинг Съезддаги Сиёсий доклади қуйидаги асосий бўлимлардан иборат бўлиши мумкин, деган хулосага келдик:

— қайта қуриш ва социалистик қурилишнинг энг муҳим жабҳаларини янгилашнинг ўтган даври мобайнида Ўзбекистон Компартияси фаолиятининг асосий босқичларини таҳлил этиш ва уларга баҳо бериш;

— Ўзбекистон Компартиясида қайта қуришнинг бориши, унинг асосий йўналишлари ва зиддиятлари ҳамда ўтган даврда йўл қўйилган хатолар ва бузилишлар тўғрисида;

— Ўзбекистон ССРнинг сиёсий суверенитети, давлат ҳокимияти, жамоат ташкилотлари ва ҳаракатларининг янгиланган системасида Ўзбекистон Компартиясининг ўрни ва мавқеи ҳақида;

— Ўзбекистон ССРнинг иқтисодий мустақиллиги ҳамда республикани иқтисодий ва ижтимоий ривожлантиришнинг асосий муаммолари юзасидан Ўзбекистон Компартиясининг позицияси;

— Ўзбекистон Компартиясининг жамият маънавий тараққиётининг, омма орасида олиб бориладиган мафкуравий ишларнинг асосий масалаларига оид концепцияси;

— Ўзбекистон Компартиясини янгилаш, унинг мустақиллигини ошириш, партия ички демократиясини ривожлантириш.

Докладнинг биринчи ва иккинчи бўлимларида республика босиб ўтган бутун йўлни тўла ва узил-кесил таҳлил этиб бериш қийин, албатта. Бу жамиятшунос олимлар чуқур ва ҳар томонлама тадқиқ этишлари учун мавзу бўлиши керак. Бироқ биз бу масалалар хусусида гапирмаслигимиз мумкин эмас. Бунинг устига кейинги вақтдаги практика шуни кўрсатиб турибдики, партиянинг муҳолифлари фақат салбий жиҳатларни рўкач қилиб, унинг обрўйига, халқнинг унга бўлган ишончига путур етказиш учун партиянинг у ёки бу ўтмиш ҳодисаларига баҳо беришдан четлаб ўтаётганлигидан фойдаланмоқдалар.

Шунинг учун агар биз фақат энг муҳим муаммоларни, асосий вазифаларни ва уларни илмий ўрганиш йўналишларини аниқлаб, ўз нуқтаи назаримизни баён этсак, тўғри бўлади, деб ўйлайман. Бу нуқтаи назар айни Ўзбекистон Компартияси республика тараққиётининг барча босқичларини принципиал ва узил-кесил тарзда, ошкора таҳлил этиш ҳамда босиб ўтилган йўлнинг ўтган даврига баҳо беришни зарур, деб ҳисоблашидан иборат бўлиши мумкин. Тарихимизда бир фикрга келинмаган ва айтилмай қолган гаплар бўлиши мумкин эмас. Биз қаттиқ туриб ҳимоя қиладиган жиҳатлар ўтмишда муқаррар, қонуний, илғор жиҳатлар бўлганлигини, биз қатъиян воз кечишимиз керак бўлган жиҳатлар хато, халққа қарши бўлганлигини аниқ тасаввур қилиш лозим.

Биз Марказий Комитетнинг XVI ва ундан кейинги Пленумлари, Ўзбекистон Компартиясининг XXI съезди қарорларида баён этилган сиёсий хулосалар ҳамда йўл-йўриқлар ва айниқса уларни рўёбга чиқаришга оид амалий тадбирларга бугунги кун нуқтаи назаридан бир хил баҳо бериш мумкин эмас, деб ўйлаймиз.

Ана шу мураккаб ва зиддиятли давр бутунлай хато бўлган эди, деб уни қоралаш сиёсий нуқтаи назардан ҳам, тактик нуқтаи назардан ҳам нотўғри бўлур эди, деган фикрдамиз. Партиянинг ички турмушидаги, республиканинг иқтисодий, ижтимоий ва маънавий соҳаларидаги салбий ҳолатларни таг-томири билан тугатиш учун қатъий кураш олиб боришга қаратилган йўл оғир бўлсада, аммо ҳаётий зарур бўлган объектив заруратдир деб биламиз. Компартия агар 1984 йилдаёқ мансабдор шахсларнинг порахўрлигига, ошна-оғайнигарчилик ва юртдошликка қараб иш кўришга қарши, кадрлар корпусини соғломлаштириш ва тозалаш учун курашни авж олдирмаганида, у ривожланмаган ва қайта қуришга мутлақо тайёр бўлмаган бўлур эди.

Шу билан бирга туб ўзгаришлар ва қаттиқ кураш тўлқинида дастлаб қўпол жиддий хатоларга, нуқсонларга йўл қўйилдики, бу умуман республика партия ташкилотига, бутун кадрларимизга зарба берди ва бугунги кунда жамиятга зид кучлар Компартияни обрўсизлантириш мақсадида бу камчиликлардан фаол фойдаланмоқдалар.

Покланиш учун олиб борилган мажбурий ва зарурий кураш кўпинча анчагина раҳбар ходимларни ёппасига, асоссиз ва ҳуқуққа зид равишда қоралашга айланди, партия, совет ва хўжалик кадрларининг ҳаммаси нопок деган нотўғри тушунча сунъий равишда вужудга келтирилди. СССР прокуратураси махсус группасининг «пахта иши» деб аталмиш иш юзасидан ҳуқуққа зид назоратсиз хатти-ҳаракатлари, кўплаб ўрта ва қуйи бўғин ходимлари, оддий ижрочилар дучор қилинган асоссиз таъқиблар катта зарар етказди. Баъзи оммавий ахборот воситаларининг салбий жиҳатлар миллий хусусиятга, республика аҳолисининг деярли кенг табақаларига хосдир, деган даъволари жуда катта зарар етказди.

Буларнинг ҳаммаси миллий туйғуларни камситди, кўпгина раҳбарларда ишончсизлик ва ҳимоясизлик ҳиссини туғдирди, партиявий, инсоний биродарлик негизларига путур етказди ва табиийки, республика аҳолиси кенг табақаларининг норозилигига сабаб бўлди.

Бунинг устига мафкуравий ишда ўзбошимчаликка йўл қўйилди, халқ анъаналари, миллий маданият, тарих, дин ёппасига реакцион деб эълон қилиниб, уларни рад қилиш билангина чекланмасдан, уларга қаршилик қилишга, уларни қўпоришга уриниб ҳам кўрилди.

Бунда гап, масалан, халқ хўжалигини бошқаришнинг ёмон ном чиқарган бош схемаси ҳавас қилса арзийдиган даражада зўр сабот билан ишлаб чиқилиб, амалга оширишга киришилганлиги каби жиддий янглишишлар, аниқроғини айтганда жойлардаги ва умуман республикадаги вазиятни бутунлай билмаслик ҳақида бормоқда, бу схеманинг оқибатларини ҳозир ҳам зўр қийинчилик билан тузатишимизга тўғри келаяпти.

Яқиндагина шундай бўлган эди. Ўша даврда покланиш учун бошланган йўл объектив жиҳатдан зарур бўлганлигини таъкидлаш билан бирга съездда бу йўлни турмушга татбиқ этиш вақтида йўл қўйилган бузилишлар ва сохтакорликлардан қатъиян воз кечишимиз ва уларни қоралашимиз, уларга принципиал баҳо беришимиз керак.

Ўзбекистон ССРнинг сиёсий суверенитети масалаларига оид муаммоларни таҳлил этишга ва концепцияларни ишлаб чиқишга зўр масъулият билан ёндашиш зарур. Ўзбекистон Компартияси янгиланган иттифоқ федерациясида республика суверенитетига эришиш тарафдори бўлиб чиқади, деган фикр асосий нуқтаи назар бўлиши керак, деб ўйлаймиз. Шу муносабат билан биз съездда иттифоқ органларига ихтиёрий равишда қайси ҳуқуқларни беришимиз, қайси ҳуқуқлар республиканинг тўла ва ажралмас ҳуқуқи бўлиб қолиши хусусидаги позицияни аниқ таърифлаб беришимиз лозим. Республика бошқарув бўғинининг тегишли иттифоқ идоралари билан ўзаро муносабатлари қайси тусда бўлиши керак. Советларнинг, улар ижроия идораларининг ҳақиқий тўла ҳокимиятини қандай қилиб таъминлаш, партия органлари уларга буйруқ беришдан, уларнинг ишларига аралашиш ва икир-чикир масалаларда васийлик қилишдан воз кечишларини қандай қилиб таъминласа бўлади. Амалий позицияда турган ва жамиятни янгилашдан астойдил манфаатдор бўлган барча сиёсий ва ижтимоий кучларни амалда жипслаштиришга қандай қилиб эришиш мумкин. Демократия, ошкораликни, халқ оммаси ва ҳар бир конкрет киши ўз хоҳиш-иродасини бемалол изҳор этиши қоидаларини қайси сиёсий ташкилотлар ва воситалар орқали рўёбга чиқарса бўлади.

Янгиланган сиёсий системада республика Компартиясининг ўрни ва мавқеи, унинг давлат ҳокимияти идоралари ва жамоат ташкилотлари билан ўзаро муносабат принциплари тўғрисидаги масалалар ҳам шунга ёндош масалалардир. Буйруқбозликдан, маъмуриятчиликдан узил-кесил ва қатъиян воз кечиш, ўз сиёсий йўлини халқ депутатлари Советларига, жамоат ташкилотларининг сайлаб қўйилган органларига сайланган коммунистлар орқали демократик асосда амалга ошириш — бу соҳадаги энг муҳим позициядир.

Аммо бунинг учун Советлардаги партия группаларининг фаолиятини ташкил этишга ўз муносабатимизни қайта кўриб чиқиш, уларга эътиборни кучайтириш, уларни принципиал сиёсий масалалар юзасидан жипслаштиришга ҳаракат қилиш керак. Улар билан кўпроқ маслаҳатлашиш, аниқ-равшан муаммолар хусусидаги позицияни ишлаб чиқишда уларга ёрдам бериш лозим. Хуллас, улар ташаббускорлик билан ижодий ишлашлари, тегишли Советларда партия сиёсатини ўтказувчи ишончли кучлар бўлиб қолишлари учун ҳамма ишни қилиш зарур.

Айни вақтда бу нарса олдимизга бир талай жиддий масалаларни қўядики, биз уларни пайсалга солмай, шу бугуноқ амалий равишда ҳал қилишимиз керак.

Бу энг аввало, республика сиёсий системаси тўғрисидаги масалалардир. Биз реал ҳокимият Ўзбекистон Компартиясидан, унинг барча даражалардаги комитетларидан халқ депутатлари Советларига бериладиган ўтиш даврининг барча қийинчиликларини енгиб ўтишимиз керак бўлади. Бугун, буни ҳалол тан олиш керак, Советлар партия томонидан уларга берилаётган бутун ҳокимиятни зиммаларига олишга тайёр эмаслар. Бунинг сабаби Советларда ҳозирча ҳокимиятнинг ҳамма ваколатларини амалга ошира оладиган структуравий тузилмалар йўқлигидагина эмас. Советлар сўзда эмас, балки амалда турмушимизнинг, ижтимоий ва хўжалик қурилишимизнинг мураккаб муаммоларини ҳал этиш учун бутун масъулиятни ўз зиммаларига олишлари керак. Бу ишларга шошилмай тайёргарлик кўриш ва тажриба орттириш учун амалда ҳеч қандай вақт қолмади.

Юзага келган вазиятда Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини таъсис этиш муҳим аҳамият касб этади.

Бу ерда мен Президент тўғрисидаги ва шу муносабат билан бошқарувнинг баъзи давлат тузилмаларини қайта қуриш тўғрисидаги масала шунчаки ССР Иттифоқи қарорларига тақлид қилиш эмаслигини бир йўла айтиб ўтмоқчи эдим. Республикада якка бошлиқ лавозимининг жорий этилиши, Иттифоқ миқёсида бўлганидек, қонунлар ва давлатнинг бошқа қарорларини ижро этиш омилларини мустаҳкамлашга, демак, сиёсий, ижтимоий-иқтисодий, миллатлараро ва бошқа соҳаларда қайта қуриш жараёнларини тезлаштиришга кўмаклашиши шубҳасиздир.

Бинобарин, энг муҳими шундан иборатки, Президент муассасасининг жорий этилиши — республикамиз учун суверенитет ва давлатчиликда принцип жиҳатидан янги босқичга ўтилишини билдиради. Чунки шунчаки эмас, балки ҳақиқий давлатчилик ҳокимиятнинг бундай тузилмасини қўлга киритиш имкониятига эга. Республика Президенти Иттифоқ шартномаси ва мамлакат федератив қурилишининг янги асосларини ишлаб чиқишда муҳим роль ўйнаши, Ўзбекистон ССРнинг Иттифоқ федерация кенгашида муносиб ўрин эгаллашини таъминлаши шубҳасиздир. Шу муносабат билан Ўзбекистон миллий маҳдудликка интилаяпти, деб кимлардир авж олдираётган шубҳаларда ҳеч қандай асос йўқ, албатта.

(Давоми учинчи бетда).

И. А. КАРИМОВ доклади

(Давоми. Боши биринчи ва иккинчи бетларда).

Бугун тартиб ва интизомни, энг аввало, бошқарувнинг барча даражаларида ва жабҳаларида ижрочилик интизомини мустаҳкамлаш, ижтимоий-иқтисодий қурилишни ҳамда хўжалик юритиш механизмини қайта қуришни тезлаштириш вазифаларини ўз вақтида ҳал этиш масаласи, гражданларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи барча давлат муассасаларини назорат этиш ҳам катта аҳамият касб этмоқда.

Келинглар, ушбу масалани янги таркибдаги Олий Советнинг биринчи сессиясида қонун лойиҳаларини таклиф қилишни бошлаш нуқтаи назаридан муҳокама қилайлик.

Сиёсий системани янгилаш масалаларига Ўзбекистоннинг иқтисодий мустақиллиги муаммоларидан ажралган ҳолда қараш мумкин эмас. Фақат иқтисодий мустақиллик якка тартибда, ажралиш сифатида, қарама-қарши қўйиш тарзида бир томонлама белгиланиши мумкин эмаслигини назарда тутиш керак. Бу ҳозир жуда кенг тарқалган катта хатолардан ҳисобланади. Жаҳон амалиёти кўрсатаётганидек, натурал хўжалик, ички маҳдудлик самарали бўла олмайди.

Аксинча, иқтисодий мустақиллик тенг ҳуқуқли ўзаро фойдали асосда интеграцияни янада чуқурлаштириш ва кенгайтиришни кўзда тутади. Бу нарса мамлакат яхлит халқ хўжалиги комплексининг умумий доирасида ҳам, мамлакатимизнинг бошқа регионлари ва хорижий шериклар билан бевосита тенг ҳуқуқли шартномалар йўли билан ҳам амалга оширилади. Бунда ўз манфаатларимизни, регионал афзалликлардан фойдаланишни қатъий ва изчил ҳимоя қилишимиз керак бўлади, албатта.

Бизда бундай мустақиллик учун шарт-шароит бор, лекин бу ҳали аниқ-равшан шарт-шароитларни ва уни амалга ошириш имкониятларини билдирмайди. Аслида аҳволимиз қуйидагича: бугун Ўзбекистон ишлаб чиқариш самарадорлиги даражаси жиҳатидан ҳам, аҳолининг ижтимоий ҳаёт таъминоти кўрсаткичлари жиҳатидан ҳам мамлакатимизда охирги ўринларнинг бирида туради. Аввал айтиб ўтилганидек, бунинг асосий сабаблари, халқ хўжалиги комплексининг бир томонлама ривожланишида, унинг хом ашё етиштириш йўлидан бораётганлигида, республика ижтимоий соҳасини ривожлантириш, унинг тез ўсиб бораётган аҳолиси турмушини таъминлашга ёндашувда неча ўн йиллар мобайнида «қолдиқ» принципига амал қилиб келинганлигидадир. Шу боисдан биз иқтисодий мустақилликка ўтиш дастлабки шароитларни амалда тенглаштириш юзасидан умумиттифоқ программаларини ишлаб чиқиб, амалга оширилишини талаб қилади, деб ҳисоблаймиз. Бу тайёрга айёрлик йўлини тутиш эмас, балки рўй-рост иқтисодий заруратдир.

Бу масалалар олимлар, мутахассислар, халқ хўжалиги раҳбарларининг кенг доирасида муҳокама қилингач, муаммоларнинг асосий туркуми аниқланди, буларни ҳал этиш республиканинг иқтисодий мустақилликка ўтишига боғлиқ. Биринчидан бу республикада ишлаб чиқарилаётган асосий маҳсулот турларига давлат буюртмалари системасини мақбуллаштириш ва уларнинг нархини ислоҳ қилишдир. Иккинчидан, халқ хўжалиги структураларини тубдан қайта қуриш, хом ашё иқтисодиётидан одамларга зарур тайёр пировард маҳсулот ишлаб чиқаришга ўтиш, учинчидан, илм-фан ютуқлари жорий этилишини ҳамда кўп меҳнат талаб қиладиган замонавий тармоқлар учун юқори малакали ишчилар ва мутахассисларни, олимларни, ишлаб чиқариш ташкилотчиларини, энг аввало туб миллатга мансуб ёшлардан ишлаб чиқариш ташкилотчиларини ўқитиш ва тайёрлашга доир барча ишларни тубдан ислоҳ қилиш. Бу туркум муаммоларнинг ҳаммасини эса бир нарса — инсон афзаллиги, унинг талаб ва эҳтиёжларини қондириш, инсоннинг маънавий ва жисмоний жиҳатдан камол топиши учун шарт-шароит яратиш бирлаштириб туради.

Шу туркумларнинг ҳар бирини амалга ошириш йўллари ва воситаларини, уларга мос келадиган иқтисодий омилларни аниқ ишлаб чиқиш зарур. Бугун тафсилотларга берилмай, айни вақтда энг ўткир ва принципиал муаммоларнинг бирига эътиборингизни қаратишни хоҳлардим.

Бу республика пахта комплекси тақдири хусусидаги масаладир. Биз зиёлиларнинг муайян қисми орасида кенг тарқалган пахта етиштириш ҳажмини кескин қисқартиш йўлидан бориш, уни мева-сабзавот ва озуқа экинлари билан амалда тўла қисиб чиқариш тўғрисидаги фикрларга қўшила олмаймиз. Бугунги кунда пахта агросаноат комплексидаги даромаднинг 90 фоизга яқинини бераётганлигини унутмаслик керак. Пахтага ихтисослашишдан воз кечиш иқтисодий мустақилликка эришиш имкониятимизнинг ўзини мушкуллаштиради.

Айни вақтда биз жаҳон амалиётига зид бўлган бундай йўналишлар билан муроса қила олмаймиз. Чунки қишлоқ хўжалик хом ашёси, хусусан пахтанинг нархи ўсиши сунъий равишда тўхтатиб қўйилаётганлиги меҳнатга сарфланаётган аниқ харажатларга анчадан бери тўғри келмайди. Республика раҳбарияти иттифоқ идоралари олдига пахта нархини ўзгартириш тўғрисидаги масалани кескин қилиб қўйди. Ўтган йили уни териб олиш учун қўшимча ҳақ тўлаш жорий этилганлиги теримчиларнинг мавсумдаги иш ҳақини 1,5—2 баравар ошириш имконини берди, бу эса кейинги йилларда илк бор шаҳарликлар, талабалар ва ўқувчиларни теримга оммавий тартибда жалб этмасдан амалда қисқа муддатларда яхши ҳосил кўтаришга имкон берди. Лекин бу дастлабки қадамлардир. Пахта ва айни вақтда бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари нархларини жаҳон даражасига яқинлаштириш учун қунт билан ҳаракат қилиш зарур, дарвоқе, бу нарса бизнинг бутун иқтисодиётимиз янада холис ва янада асосланган мезон ва омилларга эга бўлишига имкон беради. Ўткир ижтимоий муаммоларни ҳал этиш, сиёсий аҳволни барқарорлаштиришнинг сўзсиз шарти бўлган аҳоли турмуш даражасини оғишмай юксалтириш энг муҳим вазифа ҳисобланади.

XXII Съездда Ўзбекистон Компартияси мафкуравий ишининг аҳволини ҳар томонлама ва танқидий таҳлил этиш, янги ёндашувларни, ўзгарган ижтимоий-сиёсий вазиятда бу ишларни амалга оширишнинг аниқ моҳиятини белгилаб олиш мўлжалланмоқда.

Бу ўринда Компартия марксизм-ленинизм таълимотининг туб қоидаларини қаттиқ ва изчил ҳимоя қилиш ҳамда уни амалга ошириш ниятида эканлиги унинг асосий моҳиятини ташкил этади. Умуминсоний қадриятларга йўналтирилган янгича сиёсий фикрлаш социалистик идеаллардан, меҳнаткашлар манфаатлари устун бўлишидан воз кечиш, деган маънони билдирмайди. Биз фикрлар хилмахиллигини қўллаб-қувватлаб, уни соғлом, социалистик мазмун билан тўлдиришга интилиш, муайян кучлар тиқиштираётган хилма-хил ҳаракатларни, кўпинча социализмга путур етказишга қаратилган, жамиятга қарши ҳатти-ҳаракатларни қатъий рад этиш ниятидамиз. Республика коммунистлари қонун доирасида иш кўраётган ҳамда Совет тузуми томонида турган барча ижтимоий кучлар ва ҳаракатлар билан ҳамкорлик қилиш ва улар билан жипслашиш тарафдоридирлар.

Айни вақтда бу эскириб қолган қарашлар ва ғояларни, ўз умрини ўтаб бўлган ёндашувларни, ғоявий-сиёсий ишларнинг шакл ва усулларини сақлаб қолиш керак, деган маънони билдирмайди. Жамиятимиз маънавий турмушида байналмилалчиликка, барча қардош халқларнинг ҳуқуқлари ва анъаналарини ҳурмат қилишга таяниб, халқнинг миллий, ўзига хос, анъанавий урф-одатларини қайта тиклаш ва ҳар томонлама ривожлантиришга алоҳида аҳамият берилиши лозим ва буни унутмаслик керак.

Ижтимоий фанлар, халқ таълими ва маданияти соҳаларини жиддий қайта қуриш, оммага ғоявий таъсир кўрсатишнинг мазмуни, воситалари ва услубларида туб ўзгаришлар қилиш зарур. Компартия ва унинг органлари ижодий уюшмалар, оммавий ахборот воситалари билан янгича муносабатда бўлишлари керак.

Ва ниҳоят, биз съездга тайёргарлик чоғида Ўзбекистон Компартиясини янгилаш, партия ички турмушини демократиялаш масалалари юзасидан тутадиган аниқ йўлимизни равшан белгилаб олишимиз керак.

Биринчидан, бошланғич партия ташкилотларининг мавқеи ва обрўсини ошириш билан боғлиқ бир қатор масалаларни ишлаб чиқиш зарур. Ҳозир баъзи бировлар таклиф этаётганидек, партиянинг асосий бўғинлари меҳнат коллективларидан ситиб чиқарилишига йўл қўймаслик керак. Назаримизда, партиянинг асосий бўғинлари тузилишида территориал-ишлаб чиқариш принципини сақлаб қолиш зарур. Давлат, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларида партия тузилмаларини тугатиш билан боғлиқ фикрларга ҳам қўшилиб бўлмайди. Айни вақтда партия ташкилотларининг турар-жойлардаги таъсирини мустаҳкамлаш борасида ҳам зарур тадбирлар кўриш лозим. Ҳатто Уставдан ташқари партия ташкилотларини тузиш, иш жойларидаги партия ташкилотлари билан бир қаторда истиқомат жойларида ҳам коммунистларни рўйхатга қўйиш мумкин бўлар. Бу бошланғич ташкилотлар омма орасида боғловчи бўғин, таянч нуқтаси бўлиши мумкин бўлган шарт-шароитдир. Биз худди шулар орқали одамларнинг кайфиятидан, эҳтиёж ва талабларидан, уларнинг партия ўтказаётган сиёсат ҳақидаги фикрларидан ишончли тарзда холис хабардор бўлишимиз, жамоатчилик фикрининг шаклланишига фаол таъсир ўтказишимиз керак.

Бошқа томондан эса, худди шу бошланғич партия ташкилотлари сиёсий қарашларни тарғиб қилиш ва тушунтириш ишларининг асосий марказларига, уларни рўёбга чиқаришнинг коллектив ташкилотчиларига айланиши керак. Одамлар бошланғич партия ташкилотлари уларни тўлқинлантираётган муаммолардан четда турмаётганини, ижтимоий аҳамиятга молик вазифаларни ҳал қилишга дадил киришиб, уларни қатъият билан охирига етказаётганини кўрсатиш лозим.

Иккинчидан, партия комитетлари ишини ташкил этиш тизимини жиддий қайта кўриш зарур.

Коллегиал органлар, комиссиялар ва партия комитетлари аъзоларининг фаолияти янги мазмун билан тўлдирилиши керак. Уларни партия органлари учун хос бўлмаган майда-чуйда масалаларни муҳокама қилиш ва ҳал этишдан бутунлай халос қилиш даркор. Бутун куч-ғайратни принципиал сиёсий муаммоларга, сиёсий концепцияларни ишлаб чиқишга ва уларни амалга ошириш тадбирларига сарфлаш керак. Уларнинг партия аъзолари билан, Советлардаги партия группалари ҳамда жамоат ташкилотларининг сайлаб қўйиладиган органлари билан алоқаларини мустаҳкамлаш, уларнинг баҳамжиҳат ишлашларига эришиш зарур.

Биз съездга тайёргарлик чоғида партия аппарати тўғрисидаги масалаларни ҳам ҳар томонлама ишлаб чиқишимиз, унга қандай вазифалар юклатилишини аниқ белгилашимиз ва унга мувофиқ унинг тузилмалари, штатлари ва унга кетадиган харажатлар тўғрисидаги аниқ-равшан таклифларни тайёрлашимиз лозим.

Учинчидан, биз кадрлар сиёсати масаласидаги қарашларимизни аниқ белгилаб олишимиз лозим. Ҳар қандай шароитда партия комитетлари ва ташкилотлари кадрлар масаласини ҳал этишга, совет, давлат, хўжалик органлари, жамоат ташкилотларидаги асосий лавозимларга ўз номзодларини кўрсатиш ҳуқуқига эга бўлишлари керак.

Гап партияда кадрлар якка ҳокимлигини сақлаб қолиш, раҳбарларни танлаш ва юқори лавозимларга кўтаришдаги маъмурий ёндашувлар ҳамда ўз ҳукмини ўтказиш ҳақида бораётгани йўқ. Агар демократик омиллар орқали кадрлар сиёсатини ўтказиш имкониятини йўқотсак, унда ташкилий ишларнинг, жамият турмуши барча соҳаларида партиявий таъсирнинг энг асосий омилларининг биридан маҳрум бўлиб қоламиз. Биз бунга қўшила олмаймиз. Боз устига, афсуслар бўлсинким, бизда кадрлар танлаш ва жой-жойига қўйишда маҳаллий уруғ-аймоқчилик ва қариндош-уруғчиликка афзаллик бериш сақланиб келмоқда. Айрим регионларда баъзан бу хатарли миқёслар ва тенденцияларга айланмоқда.

Шундай қилиб, Компартия бўлажак съезди асосий ҳужжатларининг таклиф этилаётган концепциясидаги асосий қоидалар қисқача таърифи ҳам съездгача қолган даврда нақадар мураккаб вазифаларни ҳал этишимизга тўғри келишини кўрсатиб турибди. Биз ана шу ишга республика партия ташкилоти бутун интеллектуал имкониятларини жалб этишимиз, улар ёрдамида Ўзбекистон Компартиясини тубдан янгилашга, унинг обрўсини ва оммага таъсирини кучайтиришга амалда кўмаклашадиган сиёсий концепцияларни ишлаб чиқишимиз лозим.

Афтидан, съездга тақдим этиладиган сиёсий ҳужжатлар учун йўл-йўриқларнинг ҳар бирини тайёрлаш вазифасини Марказий Комитетнинг тегишли комиссиялари ўз зиммаларига олишса, тўғри бўлур эди. Бунда сиёсий концепцияларни ва уларни амалга ошириш механизмини ишлаб чиқишга жойлардаги партия фаоллари, Ўзбекистон Компартияси XXII съездига ва КПСС XXVIII съездига сайланган делегатлар жалб этилиши принципиал жиҳатдан муҳим аҳамиятга эга. Ана шу ишларнинг барчаси вужудга келган вазиятни чуқур таҳлил этиш, мазкур масалалар юзасидан коммунистлар, жамоатчилик, маҳаллий партия ва совет органларининг, меҳнаткашларнинг фикрларини ҳамда аҳоли барча табақаларининг фикрларини ҳар томонлама ўрганиб, инобатга олиш асосида тузилиши керак.

Бу борада қуйи партия ташкилотларида ҳозирнинг ўзидаёқ авж олдириб юборилган съездолди ҳисобот-сайлов кампанияси ниҳоятда муҳим ва принципиал аҳамиятга эгадир. Амалда бу тадбир партиянинг янгиланишида унинг турмуши ва фаолиятидаги ленинча демократик принципларга асосланган бурилиш палласига айланиши керак. Сиёсий ҳаракат программасини коллектив равишда ишлаб чиқиш, Ўзбекистон Компартияси барча бўғинларида сайлаб қўйиладиган органларга янги кучлар, бир мунча обрўли, янгича фикрлаш ва ҳаракат қилишга қодир коммунистлар келиб қўшилиши учун очилаётган имкониятлардан иложи борича кўпроқ фойдаланиш зарур.

Партия гуруҳлари ва цех партия ташкилотлари йиғилишларидан тортиб Ўзбекистон Компартияси съездигача ҳисобот-сайлов кампаниясининг барча босқичларида ҳар бир партия бўғинининг фаолиятидаги ишларнинг аҳволи, унинг шакл ва методлари талабчанлик ҳамда ўзини-ўзи танқид руҳида таҳлил этилиши таъминланиши керак. Орқага сурувчи барча омилларни таҳлил этиш, кўпгина партия ташкилотларининг обрўси тушиб кетганлиги сабабларини очиб ташлаш, энг муҳими эса — уларни янгилашнинг ҳозирги босқич реалликларига жавоб берадиган йўлларини ишлаб чиқиш зарур.

Ана шу мақсадда бир қанча партия ташкилотларида ҳисобот-сайлов йиғилишлари ва конференцияларини тайёрлаш ва ўтказиш борасида тўпланган унча катта бўлмаса-да, аммо фойдали тажрибани умумий қоида қилиб олиш лозим. Гап бу ишга республика барча коммунистларининг коллектив ақл идрокини жалб этиш тўғрисида бормоқда. Партиясизлар орасида, оммавий ахборот воситаларида ҳам ҳисобот докладларининг, йиғилиш ва конференциялар қарорлари ва бошқа ҳужжатларининг. лойиҳалари кенг муҳокама қилиниши керак. Сайлаб қўйиладиган органлар аъзоларининг бир қанча ташкилотларда тажрибадан ўтган ҳисоботлари бундан буён ҳам ривожлантирилиши таъминлансин. Марказий Комитет аъзолари ўз фаолияти тўғрисида, айтайлик, ўзлари иштирок этадиган область, шаҳар ва район партия конференцияларида, бошланғич ташкилотлар йиғилишларида ҳисобот берсинлар. Ўйлайманки, бу Марказий Комитет обрўсини анча оширади.

Республика Компартияси барча бўғинларида сайлаб қўйиладиган органлар аъзоларининг янги корпусини вужудга келтириш масаласи энг принципиал масалалардан биридир. Партия комитетлари, коммунистлар, Марказий Комитет аъзоларининг фикрларини биз ўрганиб чиқдик. Ҳозирги кунда уларнинг аксарияти ҳар қандай йўл-йўриқ кўрсатувчи ҳужжатлардан, чекловлардан, партия комитетларини сайлашда мансабига қараб ёндашишдан воз кечиш позициясида қатъий турибдилар, деб аниқ айтишимиз мумкин. Коммунистнинг сиёсий, маънавий фазилатлари, унинг ҳаётий мавқеи, омма орасидаги обрў-эътибори ва қайта қуришни амалга ошириш сиёсатини ўтказиш қобилияти бунда бирдан-бир мезон бўлиши мумкин. КПСС Марказий Комитетигача бўлган барча сайлаб қўйиладиган органларга [illegible] кимни лозим топса, шуни тавсия этиш ҳуқуқи амалга оширилиши мазкур органларга сайлашнинг мутлақ шарти эканлиги тўғрисидаги таклифга ҳам қўшилмай бўлмайди.

Республика партия ташкилотларида КПСС Марказий Комитетининг XXVIII Съездга делегатларни сайлаш тартиби тўғрисидаги таклифи ва Ўзбекистон Компартияси XXII Съездига делегатларни сайлаш ҳақидаги масалалар фаол муҳокама қилинмоқда. Марказий Комитетнинг ташкилий-партиявий ва кадрлар иши комиссияси муҳокаманинг дастлабки якунларини умумлаштириб, бу хусусда таклифларни тайёрлади.

Ўйлайманки, комиссия таклиф этган вариантда область партия конференцияларида съездларга делегатларни сайлаш сайловнинг демократик хусусиятини амалда чекламайди. Биринчидан, битта ёки бир нечта қуйи партия ташилотларида кўрсатилган номзодларнигина муҳокама қилиш мажбурий шарт қилиб қўйилмоқда. Иккинчидан, партия ташкилотлари барча коммунистлар иштирокида шубҳа туғдирган номзодларни четлаштириш реал ҳуқуқига эга бўладилар. Партия ташкилотлари бошқа вариантларни ҳам таклиф этишлари мумкин. Келинг, энг мақбул йўлни танлаб олайлик.

Шу муносабат билан бир принципиал жиҳатни таъкидлаш зарур бўлиб қолди. Делегатларни сайлаш тартиби қандай бўлмасин, унинг натижаларини республика бошланғич партия ташкилотларида ўтадиган жараёнлар белгилаб беради. Айни шу ташкилотлар кейинчалик делегатлар корпусини ҳам, барча бўғинлардаги сайлаб қўйиладиган партия органларини ҳам ташкил этаоладиган чинакам раҳбарларни, сиёсий курашчиларни аниқлаб, кўрсатиб беришларига тўғри келади. Агар бошланғич ташкилотлардаги коммунистлар ана шу барча масалаларда юксак масъулият кўрсатмасалар, партия анжуманига делегатлар сайлашнинг бирорта ҳам варианти сиртдан нақадар демократик бўлиб кўринмасин, чинакамига иш бермайди.

Бутун съездолди даври фаол мафкуравий иш, Компартия ва унинг барча бўғинларининг оммага таъсир ўтказиш учун кураши, сиёсий концепцияларимиз ва ғояларимизни қўллаб қувватловчи жамоатчилик фикрини шакллантириш даврига айланиши керак.

Республикада айрим партия ташкилотларининг, мафкуравий фаолларнинг бу йўналишдаги ишлари ҳозирги кунда мураккаб ва кескин ижтимоий-сиёсий вазиятга мос эмаслигини ошкора эътироф этиш керак.

Кўпгина камчиликлар сайловолди кампанияси чоғида яққол кўзга ташланиб қолди.

Сиёсий ҳаракат дастуримиз қандай тарғиб этилаётганига назар ташлайлик, агар нарсаларни ўз номи билан атасак, бу иш жуда ёмон ташкил этилган. Залда ўтирганларнинг кўпчилиги Ҳаракат дастури қоидаларини меҳнаткашларга маълум қилиш учун, уларга айнан Компартия ва унинг органларининг маълум мақсадга қаратилган куч-ғайратлари туфайлигина ер участкалари кўпайтирилишида, аҳолининг кам таъминланган табақаларига ижтимоий ёрдамни ташкил этишда, пахтага қўшимча ҳақ белгиланишида реал натижаларга эришилганини, Марказий Комитетнинг мазкур масалалар хусусидаги айни қатъий ва принципиал позицияси кўпгина бюрократик тўсиқларни бартараф этишнинг ишончли кафолатига айланганини кўрсатиб бериш учун [illegible] бошқа оммавий ахборот воситаларидан фойдаланишганмикан? Одамларга айтадиган гапимиз бор, уларни ишонтириб, ўзимизга эргаштира оламиз.

Афсуски, раҳбар коммунистлар илгаригидек одамларни ташвишлантираётган муаммолар хусусида улар билан кенг мулоқотдан бўйин товлаяптилар, ўткир масалаларга доир мулоқотлардан, очиқ баҳслардан чўчимоқдалар. Ахир бугунги кунда партияда одамлар ишончини қозониш учун, оммага ўз таъсирини мустаҳкамлаш учун кураш хусусида тўпланган тажрибани эгаллаш ҳар қачонгидан ҳам муҳимроқ-ку.

Республика партия комитетларининг кўпгина секретарлари, бюро аъзолари партиянинг жамиятдаги роли ва уни янгилаш йўллари тўғрисида матбуот саҳифаларида авж олиб кетган мунозаралардан ҳозирча ўзларини четга олиб турибдилар, ўз позициясини айтишга ошиқмаяптилар, кутиб туришни афзал кўрмоқдалар. Шуни рўй-рост айтиш мумкинки, бунда Марказий Комитет секретарлари ва республика ҳукумати раҳбарлари ўрнак кўрсатишмаяпти. Партияга очиқдан-очиқ ҳужумлар, уни жамоатчилик кўз ўнгида обрўсизлантиришга, вазиятни кескинлаштиришга уринишлар тўхтамаётган бир шароитда бундай сусткашлик ўринсизгина эмас, мутлақо хавфли ҳамдир.

Кўпчилигимизнинг кўз олдимизда фожиали Фарғона воқеалари содир бўлди. Уларнинг сабаблари пухта таҳлил этилиб, сиёсий хулоса чиқарилди, тегишли баҳо берилди. Бугунги кунда уларни яна такрорлаш зарур бўлмаса керак. Улар сизга яхши маълум.

Гап бошқа нарса ҳақида бормоқда. Кўпгина партия комитетлари, совет ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари хотиржамликка берилиб, кўнгилчанлик қилаётганликлари тўғрисида бормоқда. Шундай таассурот ҳосил бўлдики, баъзи бировлар энг қийини ортда қолди, энди ҳамма нарса ўз-ўзидан маромига тушади, деб ўйлашмоқда. Бу хатарли янглишиш. Бўкадаги, Паркентдаги воқеалар буни яна бир бор тасдиқлайди.

Фожиага олиб келаётган ҳаракатлар бир хил андозада амалга оширилаётгани ҳеч кимга сир эмас: варақалар, миш-мишлар тарқатилади, сўнгра ижтимоий-иқтисодий тусдаги саволлар бериладиган митинглар ўтказилади, сўнгра эса месхети туркларини кўчириб юбориш, республика олий ва маҳаллий Советларига сайлов бекор қилиниши тўғрисидаги сиёсий талаблар билан тугайди. Митинглар ташкилотчилари учун энг муҳими нима, деган савол туғилади.

Бугунги кунда митингларга даъват этаётган кишилар халқ фаровонлиги тўғрисида ғамхўрлик қилмаётгани ҳаммага маълум бўлиб қолди. Туркларнинг бунга ҳеч бир дахли йўқ. Бу ўша ташкилотчиларнинг асл мақсади — ҳокимият учун кураш эканлигини ниқоблайди, холос. Фитначи ва экстремистларнинг халқ фаровонлиги тўғрисидаги сафсатабозликдан иборат даъватларини партия ташкилотлари ва Совет ҳокимияти органларининг конкрет ишларига қарама-қарши қўйиш яна ҳам мушкуллашиб бораётган бугунги кунда улар ақл-идрокка эмас, балки ҳиссиётларга умид боғлаб, учига чиққан танқидбозлик томонига ўтиб олмоқдалар.

Биз воқеаларнинг бундай ривожига отиқча тоқат қилолмаймиз. Сафсатабоз экстремистларга асосли зарбанинг йўқлиги — бузғунчи кучларга тўғридан-тўғри кўмаклашиш эканини тушуниш керак. Ё биз ўз сафларимизни жипслаштириб, халқнинг бунёдкорлик меҳнатига халақит бераётган, ижтимоий ва маънавий қадриятларимизни поймол этаётган барча кимсаларга қарши ҳужумкор кураш олиб борамиз, ёки сиёсий турмушда ташаббусни ва пешқадамликни бой берамиз.

Ҳар бир киши ўз оиласи тимсолида ҳаётнинг яхшиланаётганини ҳис қилгандагина одамлар бизга ишониб, ортимиздан эргашишлари шубҳасиздир. Ҳар бир кишининг — деҳқон ва ишчининг, инженер ва хизматчининг, кўп болали она ва боланинг, кекса пенсионер ва студентнинг меҳнат ва турмуш шароитини яхшилайдиган манбаларни синчиклаб қидириш ва топиш керак.

Бизнинг сайловолди Ҳаракат дастуримизга айни шундай принцип асос қилиб олинган. Биз эса уни халққа берилган ваъда деб, мажбурият деб билишимиз керак, бунга амал қилмаслик — ор-номус ва ишончни йўқотиш демакдир. Бу эса сиёсий ходим учун ўлим билан баробар.

Дастлабки қадамлар қўйилди. Бу пахтага қўшимча ҳақ тўлаш ва қишлоқ хўжалигининг ана шу ва бошқа маҳсулотлари нархини ошириш соҳасида қатъият билан иш олиб бориш демакдир. Бу қишлоқ меҳнатчиларига шахсий ёрдамчи хўжалик юритиш ва якка тартибда иморат қуриш учун кенгайтирилган томорқа участкалари ажратиб бериш демакдир. Бу кам таъминланган кўп болали оилаларга, ногирон ва пенсионерларга ёрдам демакдир. Бу қуйи синфлар ўқувчиларини, бемор ҳомиладор аёлларни бепул овқатлантириш демакдир. Бу ётоқхоналар етишмовчилиги туфайли хусусий квартираларни ижарага олишга мажбур бўлган студентларнинг харажатларини қоплаш демакдир. Бу халқимизга унинг севикли байрами «Наврўз» қайтариб берилганлиги демакдир.

Яқинда республика Соғлиқни сақлаш министрлигининг тўртинчи бош бошқармасини тугатиш тўғрисида қарор қабул қилинди. Биз раҳбар ходимлар учун афзалликлар ва имтиёзлар тўғрисидаги масалани ўз-ўзини танқид руҳида яна бир кўриб чиқдик. Дала ҳовлилардан воз кечиб, уларни оналик ва болаликни муҳофаза қилиш эҳтиёжларига беришга қарор қилинди. Халқ билан бирга яшаб, барча қийинчиликларни баҳам кўриш, ҳамма учун яхши турмушни биргаликда барпо этиш биз учун принципиал аҳамиятга молик масаладир.

Буларнинг ҳаммаси республикадаги вазиятни барқарорлаштиришнинг асосий, ғоят муҳим омилидир. Лекин бир марта хайрли иш қилиб, хотиржам бўлиш мумкин, деб ҳисоблайдиган кишилар янглишадилар. Одамлар тўғрисида ҳар куни ва ҳар соатда ғамхўрлик қилиш зарур.

Ва ниҳоят. Ҳозир биз республика коммунистларидан кимлар КПСС XXVIII съездига делегат бўлишини айта олмаймиз — уларни ҳисобот-сайлов кампанияси чоғида сайлашади. Лекин партия съездининг ҳар бир делегати ўзича эмас, балки Ўзбекистон Компартиясининг мухтор вакили сифатида бориши ҳозирнинг ўзидаёқ аён. Бу эса биз катта иш олиб бориб, съезд кун тартибига қўйилган принципиал масалалар хусусида ягона сиёсий позицияни ишлаб чиқиш мақсадида коммунистларнинг 660 мингдан ортиқ кишидан иборат отряди фикр ва мулоҳазаларини умумлаштиришимиз керак, деган маънони билдиради. Бу позициянинг шакллантирилиши, уни конкрет ишларда мужассамлаштириш ҳар бир партия ташкилоти, республикамиздаги ҳар бир коммунист съездолди ишининг мазмунига айланиши керак, деган маънони билдиради.

ТАСС баёноти

СССР Президенти ўртоқ М. С. Горбачевнинг «Литва ССР территориясида совет гражданларининг ҳуқуқларини таъминлаш, СССР Иттифоқи суверенитетини муҳофаза қилишга доир қўшимча чоралар тўғрисида» шу йил 21 март куни берган Фармони ва СССР ҳукуматининг шу йил 20 март кунидаги Баёнотида белгилаб топширилганларни бажариб, СССР Давлат хавфсизлиги комитетининг чегара қўшинлари Литва ССР территорияси бўйлаб ўтадиган давлат чегарасида заставаларни ва бошқа бўлинмаларни мустаҳкамламоқдалар. Чегарачилар давлат чегарасидан ўтадиган одамлар ва юкларни текшириш режимини кучайтириш мақсадида божхона муассасаларига ёрдам кўрсатишмоқда. Республика территориясидан совет гражданларининг чет элга чиқиши устидан назорат кучайтирилди. Литвага хорижий гражданлар киришини чеклаш тадбирлари кўрилмоқда. Ташкилот ва ассоциациялардан қурол-яроғларни олиш чора-тадбирлари амалга оширилмоқда. Тортиб олинган қурол-яроғ ҳарбий қисмларга сақлаш учун топширилмоқда. Корхоналар, давлат ва жамоат объектлари, Игналин атом электростанцияси муҳофазаси кучайтирилмоқда.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советида

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети «Саноат корхоналарининг халқ истеъмоли моллари ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган филиаллари ҳамда цехларини янада ривожлантириш ҳисобига республика аҳолисини иш билан таъминлашни ошириш оид қўшимча тадбирлар тўғрисида» қарор қабул қилди.

Қарорда таъкидланганича, кейинги йилларда иттифоқ қарамоғидаги саноат корхоналари, енгил, мебель саноати, аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ва бошқа тармоқлар корхоналарининг филиаллари қишлоқ жойларда ва кичик шаҳарларда ташкил этилмоқда. [illegible]

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети кичик шаҳарлар ва қишлоқ жойларда қўшимча иш ўринлари вужудга келтириш ҳисобига аҳолини иш билан таъминлашни ошириш мақсадида қарор қилди:

1990—1992 йилларда бўшатиб олинаётган ёки фойдаланилмай ётган биноларда 155 та филиал ва цех ташкил этиш тўғрисида Ўзбекистон ССР Енгил саноат министрлиги, Ўзбекистон ССР Бинокорлик материаллари саноати министрлиги, Ўзбекистон ССР Дон маҳсулотлари министрлиги, «Ўзбекмебель» территориал-ишлаб чиқариш бирлашмасининг Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советининг, область ва Тошкент шаҳар ижроия комитетлари билан келишилган таклифлари қабул қилинсин. Корхоналарнинг ўз маблағлари ва банкларнинг кредитлари ҳисобига камида 11 мингдан ортиқ одам ишлайдиган кичик корхоналар ва цехлар ташкил этиш кўзда тутилсин.

Ўзбекбирлашув ҳайъати 1990—1995 йиллар учун халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарадиган кооператив савдосини ривожлантиришнинг муфассал режасини тасдиқлаганлиги, шу режада Қорақалпоғистон АССРда ва республика областларида 550 та янги корхона барпо этиш кўзда тутилганлиги инобатга олинсин.

Иттифоқ қарамоғидаги бирлашма ва корхоналар ҳузурида Фарғона водийси областларида ташкил этилаётган 43 та филиал ва цехлар билан бир қаторда 1990—1991 йилларда республика областларида 20 та корхонанинг 11 та филиали ва цехини қўшимча равишда ташкил этиш кўзда тутилмоқда.

Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советига, область ижроия комитетларига, Тошкент шаҳар ижроия комитетига:

1990—1991 йиллар мобайнида автоном республика, областлар ва Тошкент шаҳридаги ишлаб турган корхоналар ва ташкилотлар ҳузурида филиаллар ва цехлар барпо этиш масаласини ҳал этиш;

жойлардаги бинолар ва ишлаб турган корхоналарнинг халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарадиган филиаллари ва цехлари ташкил этиш учун бино ва иморатларни пул бериш тўғрисидаги масалаларни белгиланган тартибда ҳал этиш топширилди.

Ўзбекистон ССР Госснаби ва унинг область территориал бошқармаларига филиал ва цехларда халқ истеъмоли моллари ва саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш учун зарур бўлган асбоб-ускуналар, хом ашё ва материалларни тегишли министрликлар ва идоралар, бирлашмалар ва корхоналарга тақсимланадиган номенклатурада белгиланган тартибда биноан ажратиб бериш тавсия этилди.

Она-Ватан бўйлаб

● **КОМСОМОЛЬСК-АМУР. Комсомольск-Амурдаги сульфат кислотаси заводида саноат оқаваларини чиқариб ташлашга барҳам берилди. Корхонада ёпиқ сув айланиш системаси ишлаб бошлади. Бу система сувдан технологик циклда кўп марталаб фойдаланиш, ундаги энг зарарли аралашмаларни чиқариб ташлагандан кейингина оқавани шаҳар тозалаш иншоотларига йўналтириш имконини беради. Завод атмосферага заҳарли газлар чиқаришни ҳам икки баравар камайтирди.**

● **ТАРТУ (Эстония ССР). «Эстсельхозтехника»нинг Тарту бўлими устахоналарида модулли омочларнинг дастлабки туркуми тайёрланди. Улар маҳсулотни сотиш билан шуғулланувчи идораларга юборилади ва у ерда хуторлар эгаларига сотилади. Маҳаллий мутахассислар ишлаб чиққан бу янги омоч синовдан муваффақиятли ўтди ва юксак баҳоланди.**

(ТАСС).

Наврўз

Маҳалла оқсоқолларининг сардори бўлган Умар ота Нажимовнинг қўли қўлига тегмайди. Ҳали меҳмонларга пешвоз чиқиб, қучоқ очиб кўришган, бир қарасангиз чой дамлаётган йигитлару ўртада елиб-югуриб хизмат қилиб юрган ёш-ялангга мурожаат қилиб, уларни тезлаб турган бўлади.

Кўпчиликнинг саъйи-ҳаракати билан файзли бош-

ТАНСИҚ ТАОМ — ДАСТУРХОН КЎРКИ

ланган «Ассалом, Наврўзи олам!» тантанаси кутилганидан зиёда ўтмоқда. Шу баҳонада Умар ота билан бир пиёла чой устида суҳбатлашиб қолдик:

— Иккита дошқозонда ҳалим тайёрладик. Тансиқ таомдан чойхонага келолмай ётган беморларга биринчи навбатда улашдик. Зора шифо бўлиб, оёққа туриб кетишса...

— Бундай катта тадбир кўпчилик билан баҳамжиҳат бажарилади, бу ўз навбатида катта ташкилотчиликни талаб этади, албатта.

— Жамоатда гап кўп, укажон. Режали қилинган ҳар бир ишнинг охири бахайр бўлади. Биз ҳам Наврўз тантаналарини нишонлашга анча олдиндан тайёргарлик кўриб бордик. Раисимиз Ваҳоб Иброҳимов бошчилигида Тоир Султонов, Қудрат Назаров, Аҳад Иброҳимов, Рихсихўжа ва Холхўжа Раҳматхўжаевлар каби фаоллар айниқса, жонбозлик кўрсатишди. Кўпчиликдан ўргилай. Деярли ҳеч ким бундай улуғ айём кунида четда қолмади. Барча атаганини олиб чиқиб, байрам дастурхонини яшнатиб юборди. Ёшларни айтмайсизми. Мана қаранг, барча билиб-билиб ўз ишини қилмоқда. Мен ана шунисидан жуда мамнунман.

Дарҳақиқат, Тошкент шаҳар Киров ноҳиясидаги «Гидростанция» маҳалла аҳлининг Наврўз айёмини нишонлашга бағишланган тадбирлари кўнгилдагидек ўтди. Шу куни ҳалимхўрликка келганлар маҳалла аҳлининг байрамида иштирок этиш учун қадам ранжида қилган меҳмонларни иззат-икром билан кутиб олишди.

Бу ерга ташриф буюрган Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг вакиллари Марва Жалолиддинова, Фарида Усмонова, Худоёр Қаландаровлар ўзларининг шеърларидан ўқиб, йиғилганларни хушнуд этган бўлсалар, Абдулла Қодирий номидаги ноҳия маданият уйининг санъаткорлари Улуғбек Шермуҳамедов, Насриддин Қурбонов, Равшан Юнусовлар дилрабо куй-қўшиқлари билан байрам тантанасини янада файзли ўтишида камарбаста бўлишди.

М. МИРАЛИЕВ.

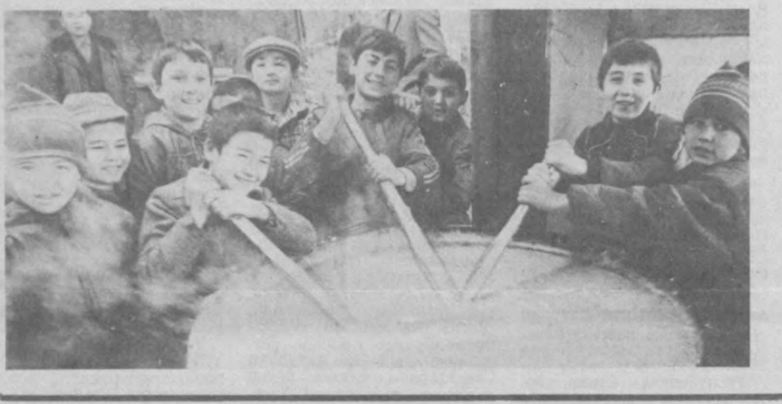

● **Суратларда: Наврўз шодиёналаридан лавҳалар. А. ЗУФАРОВ суратлари.**

Анъаналаримиз тарихидан

СУМАЛАКНИ ИСКАНДАР ҲАМ ЯЛАГАН

Наврўзи олам Ўрта Осиё ёки Туроннинг қадимий айёмларидан биридир. Абулқосим Фирдавсий ўзининг «Шоҳнома» асарида шундай нақл қилади. «Жаҳонгир подшоҳлардан бири Искандар милоддан аввалги 329 йилда Ўрта Осиёга бостириб келиб, 327 йилда чиқиб кетар экан, шу даврда Самарқанд — аввалги номи Мероқанд деб аталган шаҳар Искандар шоҳга жуда манзур бўлади. У тез-тез шаҳар ичини, унинг атрофидаги сўлим-салқин қишлоқларни ўз навкарлари билан бирга томоша қилиб турар эди.

Кунларнинг бирида Самарқанд шаҳридан унча олис бўлмаган тоғ бағридаги адирларда жойлашган сўлим-салқин бир қишлоққа кириб боради. Қишлоқ марказида катта тантана, шоду-хуррамлик, ўйин-кулги бўлаётганини кўрган Искандар ҳайрон бўлиб ёнидаги кузатиб бораётган баковулидан нима сабабдан бундай ўйин-кулги бўлаётганини сўрайди. Баковул шоҳга тайёрланган чодирга Искандарни бошлар экан: «бугун Турон юртида наврўзи олам айёмини нишонлашмоқдалар, яна сизни бу қишлоққа қадам ранжида қилганингизни шоду-хуррамлик билан кутиб олмоқдалар, шоҳим», деди.

Искандар ўзига ажратилган чодирга мукаллиф этилгандан кейин, шоҳ қишлоқ оқсоқолларини ҳузурига чақиради. Тўрт вакил кириб, таъзим қилиб саломлашади. Шоҳ уларни кўриб, ҳайрон бўлади. Чунки тўрт вакил тўрт хил ёшда эди. Шунда вакиллардан бири: «Эй жаҳонгир шоҳ, мана биз тўрт даврнинг вакилларимиз. Биз нимани ифодалаймиз, шуни айтиб берсангиз?» Искандар шоҳ қанча ўйланмасин, тўрт вакилни ифодалай олмайди. Шунда Искандар, мени ақл-заковатим сизларни ифодалай олмади, ўзларингиз ифодалаб беринглар, дейди. Шунда шоҳ ҳузуридаги тўрт вакилнинг энг кексаси: «Шоҳим учта шартимиз бор. Бажарсангиз айтамиз», деб шарт қўяди. Шох мийиғида кулиб сўрайди: «Қандай шартингиз бор, айтинг». Биринчи шартимиз динимизга, иккинчиси тилимизга, учинчиси урф-одатимизга ва анъаналаримизга тегмасдан эрк берсангиз бас, дейди. Искандар: «Майли шартингизни бажараман, лекин сиз вакилларнинг жавобларингиз мени қондирса», дейди.

Тўрт вакилнинг энг кенжаси — ёши юзидаги ниқобини олиб шоҳга таъзим қилади. Шоҳ қараса 17—18 ёшлардаги қиз бола. Бу қиз шоҳга қараб «Мен баҳор маликасиман, ҳаёт мендан бошланади. Фаслларнинг энг гўзали, энг ёши баҳор бўламан. Наврўзи олам мендан бошланади. Мана мен сизга наврўзнинг севимли таомини олиб келдим, тотиб еб кўринг!» Шоҳ бу таомдан тотиб кўрса жуда ширин, тотли эди. «Бу таомнинг номи нима» — деб Искандар сўради. Бу таомни сумбул сочли нуроний, назокатли, латофат, гўзаллик гулшанининг эгалари бўлган оналаримиз, опа-сингилларимиз бир кеча-бир кундузда ўз меҳр-муҳаббатлари, кўз нурлари ва дил кўрларини сарф қилиб тайёрлаганлар. Номига келсак сумалак десак бўлади. Бу сумалакни тўйиб еган ҳар бир зот баҳор қувватини олиб, ёз чилласида ҳам офтоб урмайди, деди баҳор вакили.

Иккинчи вакил 25—30 ёшлардаги забардаст йигит эди. Йигит шоҳга таъзим қилиб, «Шоҳим, мен ёз вакилиман, баҳорда экдим, энди униб чиққан бу ҳосилга пешона теримни тўкиб чопдим, ариқ олдим, сув қуйдим, серҳосил бўлишга сабабчи мен бўламан» деб шоҳ олдига ёз таомларидан қўйди.

Учинчи вакил 50—60 ёшлардаги нуроний киши бўлиб, шоҳга таъзим қилиб «Мен шоҳим, куз вакили бўламан, баҳорда экдим, ёзда меҳнат қилиб экқан ҳосилимни пишириб етиштирдим. Мана кузда ҳосилни йиғиб-териб олмоқдаман. Энди шу йиғилган ҳосилни жой-жойига сарф қила билишимда гап, лекин ёз давримда ёзнинг иссиқлиги, йигитлик ғурурлигим, шўхлигим учун кўпгина қиладиган ишларни бажара олмасдан фурсатни бой бердим. Мана куз таомидан баҳам кўринг» деб шоҳ олдига қўйди.

Тўртинчи вакил 70—80 ёшлардаги нуроний отахон бўлиб, оппоқ соқолли оқ либосда (кийимда), оқ салла ўзига жуда ярашиб турар эди. Шоҳга таъзим билан «мен қиш вакили бўламан. Баҳорда экдим, ёзда меҳнат қилдим, кузда уни йиғиб олдим, жойжойига сарф қилдим. Энди ўтган уч фаслдаги меҳнатимнинг роҳатини кўрмоқдаман. Бу роҳатни менга яна қанча насиб этишини тангрининг ўзи билади», деди.

Шунда Искандар тўрт фаслнинг вакиллари жавобларидан мамнун бўлиб, буларнинг шартларини қабул қилади. Бу вакилларга совғалар бериб, Самарқанд шаҳрига қайтиб келгандан кейин ерли халқнинг тилига, динига, урф-одатига ва анъаналарига тегмасликка фармон беради.

Искандар шоҳ тез-тез сумбул сочли, оқила аёлларимиз тайёрлаган сумалакдан еб турди. У Ҳиндистонни босиб олишда, ўша ерларда яшаган даврида, иссиққа бардош беролмаган пайтларида Самарқанднинг Ургут қишлоғида еган сумалакни кўп қўмсаган эди.

Мана 2500 йилдан бери Ўрта Осиё халқларининг наврўз— баҳор таоми сумалак энг севимли ҳисобланади. Ҳар йили эрта баҳордан бошлаб маҳаллаларда, қўни-қўшниларда, қариндош-уруғларда онахонларимиз, опахонларимиз, сингилларимизу қизларимизнинг меҳригиёларини сарф қилиб тайёрланган сумалак яқин-яқин кунларгача диний одат деб қораланди.

Буғдойни бир неча кун ундириб, уни янчиб, бир кеча-ю, бир кундуз қозонга тош солиб ковлаб пиширилган таом — сумалакда (витамин) дармон-дорилар кўп бўлиб, қишдан чиққан ҳар бир киши сумалакни тўйиб еса қувватланиб, ёзни толиқмай кутиб олади.

Оталаримиз, ака-укаларимиз ҳам ўз навбатларида сумалакка жавоб қилиб ҳалим таомини ҳам тайёрлашган. Ҳар иккови ҳам халқимизнинг энг қадимий, энг севимли таомларидан бўлиб, навбаҳорнинг дастлабки даракчиларидир.

Э. ҚОДИРОВ,
Ўзбекистон халқлари тарихи музейининг катта илмий ходими.

● ПОЙТАХТ ТЕАТРЛАРИДА

«АДАШГАНЛАР»

ЖАМИЯТИМИЗНИНГ ярамас иллатларидан бўлмиш гиёҳвандлик ва фоҳишабозлик хусусида биз узоқ йиллар давомида лом-мим демай келдик. Аммо бу иллат тобора кучайиб боравердн, ҳатто у ёшлар ва ўспиринларни ҳам ўз гирдобига торта бошлади. Яхшиямки, қайта қуриш ва ошкоралик туфайли энди бу ҳақда бор гапни ўртага ташлаяпмиз, машъум офатни даф этишнинг чора-тадбирларини ахтараяпмиз. Албатта, бунинг учун ҳамма бир жону бир тан бўлиб курашмаса бирон бир ижобий натижага эришиш амри маҳол.

Шу нуқтаи назардан драматург Тўлқин Муҳиддиннинг Йўлдош Охунбобоев номли жумҳурият ёш томошабинлар театрида саҳналаштирилган «Адашганлар» драмаси ана шу мавзудаги дастлабки асар эканлиги билан эътиборга лойиқ. Асарни Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист, жумҳурият Ленин комсомоли мукофотининг совриндори Лутфулла Саъдуллаев саҳналаштирган.

Яқинда «Адашганлар» спектаклининг жамоатчилик кўриги бўлиб ўтди. Асар ўзининг қизиқарли воқеаларга бойлиги, иллатларни дадил ва ишонарли тарзда фош этиши билан томошабинларда катта қизиқиш уйғотди. Айниқса, Лобар, Санобар, Карим, Ҳолида, Раҳмонберди, Марат, Ойгул, Людмила, Дўстмурод каби етакчи роллар ижроси устида муаллифлар жиддий изланишгани, уларнинг маънавий қиёфасини очишда ишонарли ва таъсирчан саҳналар яратилганлиги диққатга сазовордир.

Асар намойишидан сўнг сўзга чиққан томошабинлар — хусусан, жумҳурият соғлиқни сақлаш нозири С. М. Баҳромов, Тошкент Давлат маданият институтининг проректори Ш. Усмонов, шу институт кутубхоначилик факультетининг декани А. Тўлаганов ва бошқалар спектакль муаллифларини ижодий ютуқлари билан табриклаб, уни янада меъёрига етказиш борасида ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Р. ҚУДРАТОВ.

Спектаклдан кўринишлар. Суратчи Р. ШАРИПОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Ўзбекистон ССР Маданият нозирлиги
НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИНИНГ

РЕПЕРТУАР ПЛАНИ

1/IV да — СЕВГИ ТУМОРИ (12.00), КАРМЕН (19.00).
3/IV да — ЗЕБУННИСО.
4/IV да — БОҒЧАСАРОЙ ФОНТАНИ.
5/IV да — ДОН КАРЛОС.
6/IV да — РАЙМОНДА.
7/IV да — ОЛОВЛИ ФАРИШТА (18.00).
8/IV да — ЭТИК КИЙГАН МУШУК (12.00), ИККИ ДИЛ ДОСТОНИ (18.00).
10/IV да — СУҒД ЭЛИНИНГ ҚОПЛОНИ.
11/IV да ОҚҚУШ КЎЛИ.
12/IV да — ИОЛАНТА.
13/IV да — ТЎМАРИС.
14/IV — ЧИО-ЧИО-САН (18.00).
15/IV да — ГЎЗАЛ ВАСИЛИСА (12.00), ФАУСТ (18.00).
17/IV да — ТОҲИР ВА ЗУҲРА.
18/IV да — СЕВГИ ҲАҚИДА АФСОНА.
19/IV да — КНЯЗЬ ИГОРЬ.
20/IV да — КОРСАР.
21/IV да — ОТЕЛЛО (18.00).
22/IV да — ЧИППОЛИНО (12.00), РИГОЛЕТТО (18.00).
24/IV да — СЕВИЛЬЯ САРТАРОШИ.
25/IV да — ДОН КИХОТ.
26/IV да — МАСХАРАБОЗЛАР.
27/IV да — СЕВГИГА СЕВГИ БИЛАН.
28/IV да — МАЙСАРАНИНГ ИШИ (18.00).
29/IV да — ЗОЛУШКА (12.00), ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН (18.00).

КУНДУЗГИ СПЕКТАКЛЛАР СОАТ 12 ДА КЕЧКИЛАРИ СОАТ 19.00 ДА БОШЛАНАДИ.
Шанба ва якшанба кунлари спектакллар соат 18.00 да бошланади.
ЧИПТАЛАР ТЕАТР КАССАЛАРИДА СОАТ 10 ДАН 19.00 ГАЧА СОТИЛАДИ. Танаффус соат 15 дан 16.00 гача. 33-90-81 телефон бўйича маълумотлар олиш мумкин.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

24 МАРТДАН 1 АПРЕЛГАЧА
МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ БАҲОРГИ ТАЪТИЛ КУНЛАРИДА
соат 11, 14.

БОЛАЛАР, СИЗЛАР УЧУН

КАТТА ЦИРК ТОМОШАЛАРИ
2 бўлимдан иборат программа.
Цирк санъатининг барча жанрлари намойиш этилади.
Олдиндан чипталар сотиш кассаси ишлайди.
Касса соат 10 дан 20.00 га очиқ.
Коллектив бўлиб тушиш учун буюртмалар қабул қилади.
Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-35-91, 44-35-84, 44-29-24.

Ўзбекистон ССР Маданият нозирлиги
М. ҚОРИЁҚУБОВ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ ФИЛАРМОНИЯСИ
В. И. ЛЕНИН НОМЛИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
27, 28 МАРТ СОАТ 19.30 ДА

«БАҲОР ТАРОНАЛАРИ»

М. Қориёқубов номли ўзбек давлат филармониясининг солисти
НУРИДДИН ҲАЙДАРОВ КОНЦЕРТИ
Программани ЎТКИР СИДДИҚОВ олиб боради.
Чипталар СССР Халқлари дўстлиги саройи кассаларида соат 14.00 дан бошлаб сотилади.

«ЎСАРФИЛЬМ» МУАЛЛИФ БИРЛАШМАСИ

Ассалому алайкум, севги дардига мубтало бўлган азиз «Фарҳод ва Ширин»лар, «Лайли ва Мажнун»лар, «Тоҳир ва Зуҳро»лар!

«Ўсарфильм» сизларни тўрт фаслдан буён интиқ бўлиб кутмоқда... Сизлардан эса ҳамон дарак йўқ... Қайдасиз?! «Тўй»имизга Сиз, келин-куёвдан бошқа ҳамма йиғилди... Ахир келин-куёвсиз «Тўй» тўй бўлармиди?! Биз Сиз, келин-куёвни жуда соғинганимиздан, ичикиб бетоб бўлиб қолаяпмиз... Бизларни ҳадеб қийнайвермасдан тезроқ келинглар энди!!!

Сизларни «Ўсарфильм»да суратга олинаётган «Тўй» номли тўлиқ ҳажмли бадиий фильмнинг КИНОСИНОВ РЕПЕТИЦИЯЛАРИ ВА КИНОСИНОВЛАРИГА ТАКЛИФ ЭТАМИЗ.

24 март куни ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИДА ЯШОВЧИЛАР УЧУН, 25, 26 март кунлари эса УЗОҚ ВИЛОЯТЛАРДАН КЕЛГАНЛАР УЧУН КИНОСИНОВ РЕПЕТИЦИЯЛАРИ ЎТКАЗИЛАДИ.

МАРТ ОЙИНИНГ 27, 28, 29, 30 кунлари кинosинов репетицияларидан муваффақиятли ўтган кишиларни КИНОГА ОЛИБ, КИНОСИНОВЛАРДАН ЎТКАЗАМИЗ.

Киносиновлардан муваффақиятли ўтган истеъдодли кишиларни «Ўсарфильм» Президиуми ролларга тасдиқлайди.

Суратга олаётган киномизнинг мавзуси азалий ва абадий мавзу — муҳаббатдир... Бу кинофильм Сизнинг ва бизнинг севгимиз ва ҳаётимиз ҳақида... Ишқилиб севишганларнинг ҳаммасини тўйга етказсин! Келинглар, «Тўй» номли киномизни бирга яратайлик!

Сценарий муаллифи ва саҳналаштирувчи кинорежиссёр — «Ўсарфильм» муаллифи САИД ЎСАР БЕК.
Бастакор — «Ўсарфильм»нинг мусиқа раҳбари — ДАВРОН ҒОИПОВ.
Саҳналаштирувчи кинооператор — ҲАМИДУЛЛА ҲАСАНОВ.
Саҳналаштирувчи кинорассом — ҚАҲРАМОН НУРИДДИНОВ.
«Ўсарфильм» қўнимгоҳи: 700000, Тошкент шаҳри, Инқилоб хиёбони, (метронинг «Октябрь инқилоби» бекати), Ленинград кўчаси, 48-уй (Техника уйи), телефон 32-01-29 (навбатчилик кечаю-кундуз).

● СПОРТ ●

МУКОФОТГА 4,1 МИЛЛИОН

● ШАХМАТ бўйича жаҳон чемпиони унвони учун Гарри Каспаров ва шу кунларда Малайзиянинг Куала-Лумпур шаҳрида А. Карпов билан Я. Тимман ўртасида ўтаётган учрашув ғолиби билан ўтказиладиган финал ўйин учун 4,1 миллион швейцария франки миқдорида ютуқ мукофот таъсис этилди. Учрашув ғолиби ана шу сумманинг 62,5 фоизини, мағлуб бўлган томон эса қолган қисмини олади.

24 ўйиндан иборат тож учун баҳс Леон ва Нью-Йорк шаҳарларида ўтказилади. 7 октябрда бошланиб, 21 декабргача тугатиш мўлжалланган. Бироқ ким барвақт 12,5 очко тўпласа, мусобақа муддатидан олдин ҳам тугаши мумкин.

ҚИТЪА КУБОКЛАРИ УЧУН

● Футбол бўйича Европа клублари ўртасида ўтказилаётган ўйинларда фақат бир вакилимиз — «Днепр» командаси қолган эди. Навбатдаги босқичда Днепропетровск футболчилари ўз майдонларида Португалиянинг «Бенфика» клубини қабул қилиб 0:3 ҳисобида мағлубиятга учради ва мусобақалардан чиқиб кетди.

ҒОЛИБЛАР САФИДА

● БУДАПЕШТДА «Гран-при» туркумидаги халқаро турнир бўлиб ўтди. Эркин курашчилар баҳсида совет полвонлари тўртта олтин медални қўлга киритишди. Улар орасида тошкентлик Аслан Хадарцев (130 килограммгача вазнлилар баҳсида) ҳам бор.

БУТУНИТТИФОҚ ТУРНИРИ

● ФРУНЗЕ шаҳрида панфиловчи-қаҳрамон Дуйшенқул Шопоков хотира соврини учун боксчиларнинг Бутуниттифоқ турнири бўлиб ўтди. Унда РСФСР, Қозоғистон ва Ўрта Осиё республикаларининг 250 боксчиси қатнашди. Ғолиблар сафидан республикамиз вакили В. Буркин ҳам жой олди.

Муҳаррир Н. НАСИМОВ.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА»)

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 337916; 325748; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; БЎЛИМЛАР: идеология — 325778; агросаноат — 325647; саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 325749; маҳаллий советлар ҳаёти — 325733; социал масалалар — 325556; маданият — 325767; адабиёт ва санъат — 325553; ахборот, ҳарбий-ватанпарварлик — 325645; хатлар ва оммавий ишлар — 334048, 325354; жамоатчи совет қабулхонаси — 334048, 325354; эълонлар бўлими — 325727.